

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی درس هدیه‌های آسمان

با تکیه بر پایه ششم دبستان

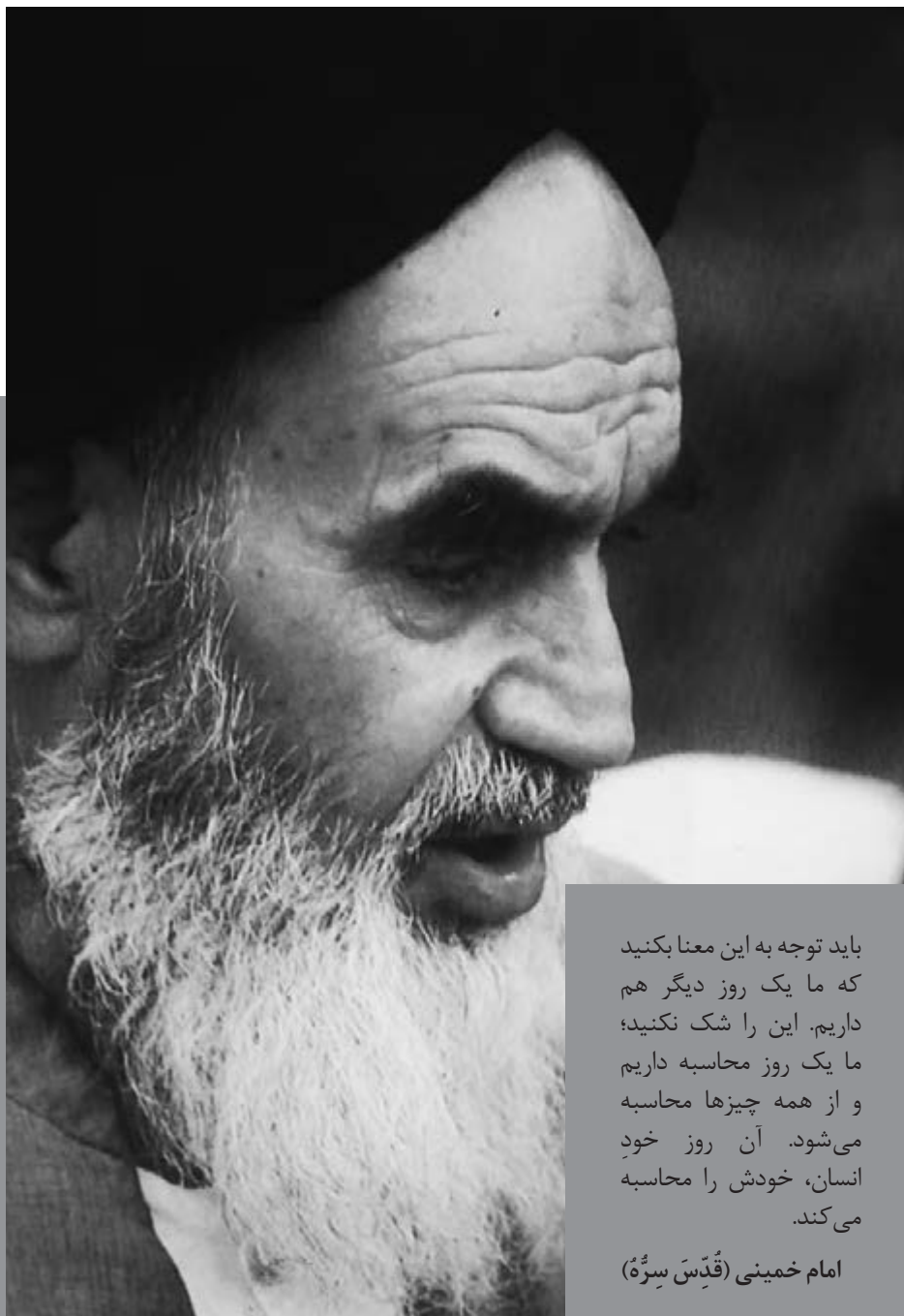
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب: راهنمای معلّم در ارزشیابی توصیفی درس هدیه‌های آسمان - با تکیه بر پایه ششم دبستان - ۶۷۱۱
- پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه‌نظری
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: سیدسجاد طباطبایی‌نژاد، حسن فلاح (اعضای گروه تألیف)
- مدیریت آماده‌سازی هنری: با همکاری: فاطمه جوادی، سعیده قشقایی، مریم شمس‌الهی، طاهره تاجیک و زهرا سنگری - سعید فرمانی (ویراستار)
- شناسه افزوده آماده‌سازی: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- نشانی سازمان: احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (مدیر هنری) - مریم کیوان (طراح جلد) - مریم نصرتی (صفحه‌آرا) - سیده فاطمه محسنی، فاطمه گیتی جبین، نوشین معصوم‌دوست، فریبا سیر و راحله زادفتح‌اله (امور آماده‌سازی)
- ناشر: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
- چاپخانه: تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۲۵۹
- سال انتشار و نوبت چاپ: وبگاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
- ناشر: شرکت افست: تهران - کیلومتر ۴ جاده آبدلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۹۳
- چاپخانه: دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی: ۱۱۱۵۵ - ۴۹۷۹
- چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)
- سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۴۰۰

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۴۸۴-۷

ISBN : 978-964-05-3484-7

باید توجه به این معنا بکنید
که ما یک روز دیگر هم
داریم. این را شک نکنید؛
ما یک روز محاسبه داریم
و از همه چیزها محاسبه
می‌شود. آن روز خود
انسان، خودش را محاسبه
می‌کند.

امام خمینی (قَدَسَ سِرُّهُ)

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکتیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست

۱	فصل اوّل : کلیات
۳	علل تغییر در ارزش‌یابی تحصیلی دورهٔ ابتدایی
۴	نحوهٔ ابلاغ و اجرایی شدن ارزش‌یابی توصیفی
۵	تعریف ارزش‌یابی توصیفی
۶	مهم‌ترین ویژگی‌های ارزش‌یابی کیفی - توصیفی
۱۱	مقایسهٔ ارزش‌یابی سنتی و توصیفی در یک نگاه
۱۳	فصل دوم : گام‌های اجرایی ارزش‌یابی کیفی و توصیفی
۱۴	گام اول : شناخت اهداف و انتظارات آموزشی و نشانه‌های تحقق آن
۱۸	گام دوم : جمع‌آوری اطلاعات
۱۸	ابزار و شیوه‌های گوناگون جمع‌آوری اطلاعات
۱۸	۱- مشاهده
۲۱	۲- آزمون
۳۰	۳- تکالیف درسی
۳۳	گام سوم : نگهداری و سامان‌دهی اطلاعات
۳۳	۱- دفتر ثبت مشاهدات
۳۳	۲- پوشه‌کار
۳۵	گام چهارم : تحلیل و تفسیر اطلاعات، داوری
۴۳	فصل سوم :
۴۳	پیوست ۱ : پیشنهادهایی برای ارزش‌یابی درس به درس از کتاب هدیه‌های آسمان پایهٔ ششم
۷۵	پیوست ۲ : نمونه‌ای از آزمون سراسری (نوبت دوم) از درس هدیه‌های آسمان پایهٔ ششم
۷۹	پیوست ۳ : آیین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دورهٔ ابتدایی
۸۶	کتابنامه

فصل اوّل

کلیّات

مفهوم شناسی ارزشیابی توصیفی^۱

۱- همکاران محترم می‌توانند با اسکن این رمزینّه، فیلم مربوط به آن را نیز مشاهده نمایند. این فیلم به صورت خلاصه، محتوای فصل را تبیین می‌نماید.

ارزش‌یابی تحصیلی که امروزه در جامعه با «امتحان» یکسان تلقی می‌شود، معمولاً به صورت تراکمی و تا حدودی تکوینی صورت می‌گیرد. توجه افراطی و بیش از حد به نتایج امتحانات پایانی که عمدتاً به صورت آزمون‌های تراکمی اجرا و نتایج آن با عدد اعلام می‌شود، باعث شده تا قضاوت معلمان در خصوص عملکرد واقعی دانش‌آموزان از اعتبار مناسبی برخوردار نباشد. به همین دلیل کارکردهای مورد انتظار ارزش‌یابی تحصیلی در اصلاح، بهبود و ارتقای فرایندهای یاددهی – یادگیری به دست فراموشی سپرده شده است و آن را تا حد جمع‌آوری اطلاعات برای تصمیم‌گیری در مورد ارتقا یا عدم ارتقای دانش‌آموزان تنزل داده است. به قول یکی از اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت^۱، ما بیش از آنکه به شرایط یادگیری و عوامل مؤثر در آن و سازوکارهای ارتقای کیفیت آن پردازیم، به دنبال تولید ابزارهایی بوده‌ایم تا نتایج نهایی یادگیری را به ما نشان دهد^۲.

موضوع «ارزش‌یابی» در سال‌های اخیر، یکی از مسائل مهم و با اولویت در نظام آموزشی کشورها بوده که نقش آن در بهبود و ارتقای فرایند یاددهی – یادگیری بیش از گذشته لحاظ شده است. بررسی‌ها، تحلیل‌ها و مطالعات کارشناسان آموزش و پرورش و ملاحظه وضعیت آموزش و ارزش‌یابی کشور با تجارب دیگر ملل، حکایت از توجه جدی آنها به این عنصر مهم و حساس دارد؛ تا جایی که اکثر تغییرات و اصلاحات به وجود آمده و رسیدن به جایگاه مثبت و پیشرفت خود را در کل نظام آموزشی به میزان زیادی ناشی از ایجاد اصلاحات در شیوه‌های ارزش‌یابی می‌دانند.

از این رو در این نوشتار بر آن شدیم تا نحوه صحیح و دقیق ارزش‌یابی یکی از دروس مهم دوره ابتدایی را – که متکفل آموزش دین به دانش‌آموزان است – در پایه ششم ابتدایی با یکدیگر مرور کنیم و در آن، نحوه مواجهه صحیح آموزگار با موضوع ارزش‌یابی و توجه به آن در فرایند یاددهی – یادگیری را مقابل دیدگان همکاران ترسیم کنیم. البته در این مجموعه، هدف ما پرداختن مفصل به مقوله ارزش‌یابی توصیفی نیست و اصل بر خلاصه‌گویی می‌باشد.

در این فصل پس از بیان مقدماتی در خصوص کلیات و تعریف ارزش‌یابی توصیفی، مطالب را در دو فصل بی می‌گیریم. در فصل دوم به صورت عملیاتی، گام‌های اجرایی ارزش‌یابی توصیفی تبیین شده و سپس در فصل سوم، نمونه‌های عینی ارزش‌یابی از درس هدیه‌های آسمان پایه ششم ابتدایی، برای آشنایی تفصیلی و دقیق‌تر همکاران با دروس گوناگون این کتاب ارائه خواهد شد.

۱- گودلد (Goodlad)

۲- به نقل از برنامه درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، ترجمه غلامرضا خوی‌نژاد

علل تغییر در ارزش‌یابی تحصیلی دوره ابتدایی

۱ دوره ابتدایی، دوره پیریزی شخصیت است و بنیان‌های ارزشی، نگرشی و عاطفی نسبت به امور مختلف از جمله تحصیل، مدرسه، معلم، یادگیری و ... در این دوره شکل می‌گیرد؛ لذا نحوه ارزش‌یابی در این دوره، از جهت تأثیری که در شکل‌گیری نگرش دانش‌آموز نسبت به این امور مهم و اثرگذار در زندگی وی می‌گذارد، بسیار قابل توجه است. ارزش‌یابی توصیفی از آن جهت که اضطرابِ گرفتن نمره و رقابت‌های غیرمنطقی میان دانش‌آموزان را از بین می‌برد، از فشار روحی و روانی بر دانش‌آموزان می‌کاهد و نگرش ایشان را به تحصیل، معلم و مدرسه اصلاح می‌کند.

۲ از زمان شکل‌گیری نظام آموزشی در ایران، در زمینه ارزش‌یابی تحصیلی کمتر شاهد تغییرات و ایجاد تناسب بین نیازمندی‌های گروه مخاطبان بوده‌ایم. شاهد این ادعا، استفاده از شیوه‌های یکسان با کاربرد یکسان در دوره‌های تحصیلی مختلف با اهداف و انتظارات متفاوت است. حال پس از بررسی نتایج پژوهش‌های انجام شده در خصوص شیوه‌های ارزش‌یابی در دوره ابتدایی در کشورهای مختلف جهان، ارزش‌یابی نمره‌محور در تضاد با اهداف یادگیری فعال در دوره ابتدایی و ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان این مقطع تشخیص داده شده و ارزش‌یابی توصیفی به جای آن پیشنهاد شده است.

۳ ارزش‌یابی مبتنی بر نمره، همه دانش‌آموزان را به یک چشم می‌نگریست و تنها از یک بُعد (شناختی و حفظ مطالب) آنها را مورد مطالعه قرار می‌داد؛ در حالی که در ارزش‌یابی توصیفی به دلیل توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، فقط از یک بُعد به ایشان نگاه نمی‌شود، بلکه در فرایند ارزش‌یابی می‌توان استعداد‌های وی را شناخت و تقویت کرد. مثلاً اگر دانش‌آموزی در حوزه هنر، استعداد دارد ولی دروس دیگر وی ضعیف است، می‌توان متناسب با نوع استعداد وی از دریچه هنر به دیگر دروس در فرایند یادگیری وارد شد و به تناسب، او را رشد داد تا به عنوان دانش‌آموزی ضعیف کنار گذاشته نشود و از پرورش استعداد وی برای نیاز آینده جامعه استفاده شود. نگاه در ارزش‌یابی توصیفی بر این اساس است که همه دانش‌آموزان استعداد دارند و فقط باید آن را کشف کرد.

۴ از همه مهم‌تر، کاستی‌هایی چون:

- تبدیل شدن امتحان به هدف به جای استفاده از آن به عنوان ابزاری برای کمک به یادگیری دانش‌آموزان؛

- توجه و تأکید بیش از حد بر استفاده از آزمون‌های مداد کاغذی در سنجش و ارزش‌یابی و کم‌توجهی به سایر روش‌های سنجش به‌ویژه روش‌های نوین که در سال‌های اخیر به وجود آمده‌اند (همانند آزمون‌های عملکردی، پوشه کار، پروژه، ثبت مشاهدات و ...)

- محدود کردن نقش دانش‌آموز و اولیا در فرایند سنجش و ارزش‌یابی و وادار کردن آنان به انفعال در این فرایند؛

● گرایش به نتیجه‌گرایی و نادیده گرفتن ارزش، اهمیت و نقش تلاش‌ها و فعالیت‌های دانش‌آموزان در طول دستیابی به نتایج.

براین اساس کاستی‌های موجود در نحوه پیشین ارزش‌یابی، متولیان امر و نظام آموزشی را بر آن داشت تا با هدف رفع این کاستی‌ها، شیوه ارزش‌یابی را از «ارزش‌یابی کمی» به «ارزش‌یابی کیفی و توصیفی» تغییر دهند و ارزش‌یابی کیفی و توصیفی را مبنای عمل و تصمیم‌گیری در خصوص پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان قرار دهند.

نحوه ابلاغ و اجرایی شدن ارزش‌یابی توصیفی

تغییر شیوه ارزش‌یابی، با رأی شماره ۶۷۴ مورخ ۸۱/۲/۵ مبنی بر بررسی و مطالعه پیشنهادهای شورای عالی آموزش و پرورش در خصوص اصلاح نظام ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی دوره ابتدایی آغاز شد. شیوه جدید با رأی شماره ۶۷۹ مورخ ۸۱/۸/۳ و پیشنهادهای دفتر ارزش‌یابی تحصیلی وقت به مدت یک سال به صورت آزمایشی اجرا شد. با صدور رأی ۷۱ مورخ ۸۳/۶/۳ طرح به مدت ۳ سال به طور آزمایشی در همه استان‌ها در مدارس محدود اجرا شد و در پایان این دوره پژوهشگاه تعلیم و تربیت از طرح ارزیابی کرد و نتیجه را به شورای عالی ارائه داد و نتیجه آن صدور رأی شماره ۷۳۸ در مورخ ۸۵/۷/۵، یعنی تمدید اجرای آزمایشی تا پایان سال ۸۶-۸۷ بود.

خلاصه نتایج بررسی پژوهشگاه از چگونگی اجرای طرح ارزش‌یابی توصیفی در مرحله اول :

- ۱ اضطراب دانش‌آموزان کاهش پیدا کرده است.
 - ۲ عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در تمام دروس بهبود نسبی داشته است.
 - ۳ معلمان جرأت ورود به حوزه‌های تحولی را پیدا کرده‌اند.
 - ۴ ادبیات ارزش‌یابی تقویت شده است.
 - ۵ معلمان به دلیل کافی نبودن آموزش، در اجرا با مشکل روبه‌رو هستند.
 - ۶ گرچه در تمام دروس دانش‌آموزان مشمول عملکرد بالاتری از سایر دانش‌آموزان داشته‌اند، تفاوت معنی‌دار آماری بین عملکرد درسی دانش‌آموزان مشمول و غیرمشمول به دست نیامده است.
- در مرحله دوم اجرای آزمایشی طرح (۱۳۸۵-۱۳۸۷) پشتیبانی علمی، آموزش معلمان، گردهمایی توجیهی، تولید منابع و متون و ... از طرف ستاد انجام شد و مجدداً از طریق پژوهشگاه این طرح ارزش‌یابی شد که نتایج آن به قرار ذیل است :

- ۱ اضطراب نامطلوب کاهش پیدا کرده است.
- ۲ انگیزه تحصیلی افزایش پیدا کرده است.
- ۳ بهبود عملکرد درسی دانش‌آموزان مشمول در مقایسه با دانش‌آموزان غیرمشمول از نظر آماری

معنادار است.

مهم‌ترین نکته در گزارش پژوهش دوم، تأیید فرضیه برتری عملکرد درسی دانش‌آموزان مشمول بر دانش‌آموزان غیرمشمول طرح است.

پس از انتشار نتایج پژوهشگاه، شورای عالی آموزش و پرورش به این نتیجه رسید که این طرح با وجود بعضی موانع اجرایی، قابلیت تغییرات ارزشمند در فرایند یاددهی-یادگیری را دارد، لذا آن را تصویب کرد. در نهایت اجرای قطعی و سراسری آن در جلسه شماره ۷۶۹ تاریخ ۸۷/۴/۱۸ شورای عالی تصویب شد. پس از مصوبه ۷۶۹، آیین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی براساس رأی نهصد و یازدهمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۳۹۴/۴/۲۱ ابلاغ گردید.^۱

تعریف ارزش‌یابی توصیفی

فرایند جمع‌آوری، تجزیه، تحلیل و تفسیر اطلاعات حاصل از به‌کارگیری ابزارهای گوناگون از ابعاد مختلف جریان یادگیری^(۱) و اتخاذ تصمیمات مناسب آموزشی در جهت توانمند کردن یادگیرنده و هدایت این جریان به سوی تحقق بهتر اهداف یادگیری^(۲) از طریق ارائه بازخوردهای توصیفی مفید و مؤثر^(۳).

شرح مختصر بر تعریف ارزش‌یابی توصیفی

(۱) معلم برای ارزش‌یابی، اطلاعاتی را در فرایند یاددهی-یادگیری از دانش‌آموزان جمع‌آوری می‌کند که این جمع‌آوری اطلاعات، مقطعی نیست، بلکه در طول فرایند آموزش مد نظر معلم خواهد بود؛ یعنی فقط مربوط به پایان تدریس و پرسش پایانی از دانش‌آموز نیست، بلکه از لحظه شروع کار و فعالیت دانش‌آموز، آغاز می‌شود و تا انتهای فعالیت وی مورد نظر است. سپس معلم این اطلاعات به‌دست‌آمده را تجزیه، تحلیل و تفسیر می‌کند.

این اطلاعات با استفاده از روش‌ها و ابزارهای گوناگونی که در ادامه خواهد آمد جمع‌آوری شده است. مثلاً در فعالیت‌های «بگرد و پیدا کن» و «کامل کنید» درس «سرور آزادگان» کتاب هدیه‌های آسمان پایه ششم ابتدایی، یکی از اهداف این فعالیت‌ها جمع‌آوری اطلاعات از میزان آموخته‌های دانش‌آموزان است که معلم با توجه به پاسخ دانش‌آموزان، آن را تحلیل می‌کند که :

۱- به دلیل اهمیت این آیین‌نامه، محتوای آن در پیوست سوم در انتهای این مجموعه گزارش شده است.

۲- مفاهیمی که در تعریف، با شماره‌های (۱)، (۲) و (۳)، مشخص شده‌اند، در اینجا تبیین و تفصیل می‌یابند.

● چه میزان از آنچه را که باید فرا می‌گرفته، آموخته است و از نظر کیفی با توجه به ابعاد مختلف حوزه روان‌شناسی یادگیری، این میزان فراگرفته شده در کدام حیطه‌های یادگیری (حیطه‌های روان‌شناختی بلوم: شناختی، نگرشی و رفتاری) است؛

● کدام یک از عوامل مؤثر بر یادگیری نقش بیشتری در این آموخته داشته است؛

● چه عواملی باعث شده دانش‌آموز بخش‌هایی را که در فعالیت‌های «بگرد و پیدا کن» و «کامل کنید» نام نبرده، نیاموخته است؛

●

(۲) در مورد تصمیم مناسب آموزشی، معلم گران‌قدر با توجه به تحلیل انجام شده در مرحله قبل می‌تواند برای بهبود و تکمیل فرایند یاددهی و یادگیری و برای آنکه دانش‌آموز موضوع را به‌طور کامل فراگیرد، با استفاده از روش‌های مناسب (تکرار و تمرین، ایجاد موقعیت‌های جدید یادگیری، بیان مضاد و مثال‌های مختلف و ...) کار را دنبال کند. باید دقت شود که این تصمیم‌گیری باید منجر به توانمند شدن دانش‌آموز شود. طبیعی است که وقتی این تصمیمات موجب بهبود شود، اهداف یادگیری و اهداف آن بخش از برنامه درسی محقق خواهد شد.

(۳) در انتهای تعریف، فعالیت پایانی معلم را به ارائه بازخورد توصیفی معطوف می‌دارد؛ یعنی معلم پس از این فعالیت‌ها، براساس رعایت اصول بازخورد که در ادامه خواهد آمد، نظر خود را نسبت به فعالیت دانش‌آموز به او اعلام می‌کند.

مهم‌ترین ویژگی‌های ارزش‌یابی کیفی - توصیفی

۱- توجه به فرایند یادگیری به جای تأکید بر نتیجه

منظور از فرایند یادگیری همان تعریف معروف است: تغییرات نسبتاً پایدار در توان رفتاری فرد بر اثر تجربه^۱. در تفسیر آن باید گفت مفهوم فرایند همان حرکت و پویایی است که در کلاس درس بر اثر تعامل دائم اجزا و متغیرهای موجود در آن صورت می‌گیرد؛ بنابراین یادگیری نیز یک فرایند است؛ چون بر اثر تعامل دائم فرد با محیط، همیشه و در همه جا به‌طور پیوسته و مستمر اتفاق می‌افتد.

اقتضای سن دانش‌آموزان ابتدایی این است که رشد شناختی و مهارتی ایشان، در فرایند یادگیری فعال میان معلم و آنها شکل گیرد که بر این اساس معلم باید، فرایند آموزش، تدریس و یادگیری را فعال و مبتنی بر اخذ بازخوردها از سوی دانش‌آموزان طراحی کند. ارزش‌یابی توصیفی از آن جهت که در فرایند فعال یادگیری میان معلم و دانش‌آموز رخ می‌دهد و خود در بستر استفاده معلم از ابزارهای گوناگون تدریس و روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات اتفاق می‌افتد، خود موجبات شکل‌گیری فرایندی فعال در تدریس را

فراهم و یا حداقل آن را تقویت می‌کند.

هنگامی که ارزش‌یابی در طول فرایند همراه با تدریس اتفاق می‌افتد و هر لحظه همراه فرایند است، در نتیجه :
اولاً : معلم اطلاعات دقیق‌تری از دانش‌آموز و عملکرد وی دارد؛ لذا در طول فرایند، اشکالات دانش‌آموز را می‌شناسد و با اصلاح و بازیابی فرایند یاددهی – یادگیری، درصدد رفع آن مشکلات تلاش می‌کند^۱. به بیان دیگر، مشکلات دانش‌آموزان به انتهای فرایند، منتقل و موقوف نمی‌شود.

ثانیاً : با بازخوردگیری از دانش‌آموزان، آنجا که اشکال به فرایند یادگیری و انتخاب محتوا و روش تدریس بازمی‌گردد، معلم با اصلاح محتوا یا روش تدریس درصدد اصلاح فرایند یاددهی – یادگیری برمی‌آید. این در حالی است که ارزش‌یابی کمی فقط نتیجه یادگیری را مورد توجه قرار می‌دهد و فقط در پایان فرایند یادگیری به میزان یادگیری دانش‌آموز توجه می‌کند. این صورت از ارزش‌یابی، فقط حفظیات دانش‌آموز را مورد توجه قرار می‌دهد و از این جهت، او را در فرایند آموزش، منفعل می‌سازد تا فقط برخی گزاره‌ها را حفظ و ارائه کند.

۲ رشد همه جانبه دانش‌آموزان در ابعاد گوناگون

ارزش‌یابی توصیفی نه فقط به مهارت دانشی و حفظیات دانش‌آموزان اکتفا نمی‌کند بلکه علاقه، گرایش‌ها و مهارت‌های عملی دانش‌آموزان را نیز در ارزش‌یابی ایشان مورد توجه قرار می‌دهد؛ از این‌رو به رشد همه جانبه ایشان در ابعاد دانشی، گرایشی و مهارتی کمک می‌کند. آزمون مبتنی بر نمره، ظرفیت ارزش‌یابی تمایلات و رفتارهای دانش‌آموزان را ندارد و فقط ساحت‌های محدودی را که بیشتر کلامی و دانشی است، در ایشان مورد توجه قرار می‌دهد؛ لذا دانش‌آموزی که می‌بیند فقط در ساحت دانش سنجیده می‌شود، تنها این بُعد را در خود تقویت می‌کند و از بُعد گرایشی و رفتاری غافل می‌شود. در حالی که استفاده از این نوع آزمون‌ها خصوصاً در درس هدیه‌های آسمان و آموزه‌های دینی که با نگرش‌ها و رفتارهای دانش‌آموزان سروکار دارد، کاستی و آسیب‌های بسیاری دارد و ممکن است دانش‌آموزی تربیت کند که صورت دقیق ظاهر نماز خواندن را حفظ کرده اما در عمل نمازگزار نشده است.

آنچه در حوزه مفاهیم و موضوعات دینی اهمیت دارد، این است که شناخت این مفاهیم و موضوعات کافی نیست و باید این شناخت مقارن با «ایمان» به آنها باشد. اصطلاح ایمان نیز این‌گونه تعریف شده است :
«الایمانُ مَعْرِفَةٌ بِالْقَلْبِ وَإِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَعَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ»^۲

ایمان عبارت است از : شناخت قلبی، اقرار زبانی و عمل با اعضا و جوارح

در این تعریف، علاوه بر معرفت و دانش، اقرار و عمل نیز مورد توجه قرار گرفته است؛ از این‌رو توجه به جنبه‌های گرایشی و رفتاری در کنار جنبه‌های دانشی در خصوص موضوعات دینی، از اهمیت زائدالوصفی برخوردار است.

۱- شعار ارزش‌یابی توصیفی، اصلاح فرایند یادگیری به گونه‌ای است که هریک از دانش‌آموزان متناسب با ویژگی‌ها و استعدادها و توانمندی‌هایی که دارد، بتواند در فرایند یاددهی – یادگیری مشارکت کند و به حد قابل قبولی از یادگیری دست یابد.

۲- صحیفة الرضاء، ص ۴۰، حدیث ۳.

۳ توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

همان‌طور که پیش از این گذشت، در ارزش‌یابی توصیفی استعدادها و توانمندی‌های فردی دانش‌آموزان مورد توجه قرار می‌گیرد و معلم با تقویت این توانمندی‌ها، درصدد رفع اشکالات و نقاط ضعف دانش‌آموزان برمی‌آید. از این منظر در مقام ارزش‌یابی، به هر دانش‌آموز متناسب با ویژگی‌های فردی خود توجه می‌شود و میزان پیشرفت هر دانش‌آموز با خودش سنجیده می‌شود. به بیان دیگر میزان پیشرفت هر دانش‌آموز متناسب با سعی و تلاش خود، با خودش مقایسه می‌شود؛ در حالی که در ارزش‌یابی مبتنی بر نمره، دانش‌آموزان با یکدیگر مقایسه می‌شوند و این امر نه تنها موجب اضطراب و حسادت میان دانش‌آموزان می‌شود، بلکه میزان پیشرفت و موفقیت هر دانش‌آموز را به درستی نشان نمی‌دهد.

به عنوان نمونه معلمی که میان دانش‌آموزان مسابقه دو برگزار می‌کند، اگر با ارزش‌یابی کمی به بررسی این مسابقه بپردازد، تنها یک نفر را به عنوان برنده اعلام می‌کند. درحالی که اگر با عینک ارزش‌یابی توصیفی به این مسابقه نگاه کند، هر دانش‌آموزی را که تمام تلاش خود را برای سریع‌تر رسیدن به خط پایان انجام داده باشد، به عنوان برنده مسابقه می‌شناسد؛ هرچند به لحاظ کمی، نفر آخر شده باشد!

این تفاوت‌ها گاه در سرعت یادگیری دانش‌آموزان بروز می‌کند. اینکه هر دانش‌آموزی مطابق با سرعت و توان یادگیری خود می‌آموزد، واقعیتی غیر قابل انکار است؛ اما این را نیز نمی‌توان نادیده گرفت که هر دانش‌آموزی، چه آن کسی که سریع می‌آموزد و چه آن که دیرتر یاد می‌گیرد، می‌تواند احساسات دینی خود را به گونه‌ای بروز دهد؛ به‌طوری که بتوان در رفتار، گفتار و اعمال او ردپایی از تحقق اهداف برنامه درسی را مشاهده کرد. به همین جهت معلم برای قضاوت نهایی در مورد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان باید به جمع‌بندی مشاهدات خود با در نظر گرفتن این نکته اقدام کند.

با این نوع نگاه، معلم نه تنها به پیشرفت بیشتر دانش‌آموزان کمک می‌کند، بلکه با جلوگیری از بروز رقابت‌های ناسالم، آرامش را نیز به ایشان هدیه می‌دهد.

۴ ارائه بازخورد دقیق به دانش‌آموز، اولیا، معلم و مسئولان مدرسه

بازخورد در ارزش‌یابی توصیفی از آنجایی که به‌صورت کیفی ارائه می‌شود از دقت بیشتری برخوردار است و نقاط قوت و ضعف با اشکالات دانش‌آموز و راه رفع آن را به‌صورت دقیق‌تری بیان می‌کند. مثلاً معلم در ارزش‌یابی خود از یک دانش‌آموز می‌گوید:

«ایشان در اجرای مراحل وضو، به‌درستی و خیلی خوب صورت و دست‌ها را می‌شوید، اما در قسمت مسح سر، دست را تاروی پیشانی می‌آورد که در این بخش نیاز به دقت بیشتری دارد. می‌توان این اشکال را با استفاده از تصاویر وضو که حد مسح را نشان می‌دهد یا با کمک والدین و تمرین وضو در منزل رفع کرد. صرفه‌جویی او در مصرف آب هنگام وضو نیز عالی است.»^۱

۱- به این نوع ارائه بازخورد، در اصطلاح «بازخورد ساندویچی» گفته می‌شود؛ به این معنا که بازخورد منفی را بین دو بازخورد مثبت قرار می‌دهیم و همراه با راه حل به مخاطب ارائه می‌کنیم. در این نوع بازخورد دانش‌آموز می‌بیند هدف مج‌گیری نیست بلکه معلم در کنار تذکر نکات منفی، نکات مثبت او را نیز مورد توجه قرار داده است.

۱- آیین‌نامه ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی/ رأی ۹۱۱/مورخه ۱۳۹۴/۴/۲۱؛ که در انتهای کتاب (پیوست سوم) انعکاس یافته است.

مؤلف	معاون	ناشر	پایه دانشی آموزش
نام و نام خانوادگی لقب تاریخ تولد شماره	نام و نام خانوادگی لقب تاریخ تولد شماره	نام و نام خانوادگی لقب تاریخ تولد شماره	نام و نام خانوادگی لقب تاریخ تولد شماره

▲ بهره‌گیری از نظرات اولیا در ارزشیابی از دانش‌آموزان

ارزش‌یابی توصیفی از آنجایی که به مجموعهٔ اعمال، رفتار و مهارت‌های دانش‌آموزان، نسبت به موضوع مورد یادگیری در مکان‌ها و زمان‌های گوناگون توجه می‌کند، به کلاس درس منحصر نمی‌شود و اعمال و رفتار دانش‌آموزان را در خارج از مدرسه نیز مورد توجه قرار می‌دهد؛ از این رو کاربرگی به‌منظور بهره‌گیری از نظرهای اولیای دانش‌آموزان در ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی طراحی شده است که نمونه‌ای از آن در ادامه، ارائه شده است^۱:

۱- برگرفته از کتاب صفر تا بیست ارزش‌یابی برای یادگیری؛ لازم به ذکر است که این نمونه کاربرد، اهدافی عمومی را دنبال می‌کند و اختصاصی به درس هدیه‌های آسمان ندارد و فقط برای آشنایی شما همکاران گرامی آورده شده است.

سنجه‌های مورد انتظار	همیشه	تقریباً همیشه	غالباً	گاهی اوقات
بهداشت فردی را رعایت می‌کند				
در انجام کارهای خود نظم و ترتیب دارد				
نسبت به انجام تکالیف درسی خود احساس مسئولیت می‌کند				
در انجام کارهای خانه مشارکت و همکاری دارد				
به قول خود وفادار است				
اشتباهات خود را در هر زمینه‌ای که باشد می‌پذیرد				
با افراد خانواده به مهربانی رفتار می‌کند				

مقایسه ارزش‌یابی سنتی و توصیفی در یک نگاه

مؤلفه‌های ارزش‌یابی	ارزش‌یابی کمی	ارزش‌یابی توصیفی
ابزارها و روش‌ها	عمدتاً آزمون‌های کتبی و شفاهی	مشاهده، پوشه کار، آزمون‌های عملکردی، پروژه و ...
منابع	معلم	معلم، دانش‌آموز (خودسنجی و هم‌سال‌سنجی)، اولیا
زمان	پایان نیم‌سال و پایان سال	حین تدریس و در طول فرایند یاددهی - یادگیری
مکان	کلاس درس	کلاس، منزل، بازدیدهای دسته‌جمعی و ...
موضوع	عمدتاً اطلاعات دانشی	دانش، گرایش‌ها، مهارت‌ها، فعالیت‌های گروهی و ...
قلمرو	نتیجه یادگیری	توجه به فرایند یادگیری (جهت تصمیم‌گیری برای انتخاب راهکارهای جبرانی فردی و عمومی) و فرایندهای فکری منتهی به پاسخ، علاوه بر نتیجه آن
ارائه بازخورد	به صورت نمره و کلی (کتبی)	به صورت کیفی با توصیف دقیق مشکل (کتبی و کلامی)
الگوی ارزش‌گذاری	نگاه یکسان به همه دانش‌آموزان	توجه به ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان (علاق و استعدادها، فردی) و مقایسه ایشان با خود
ملاک و معیار	حفظیات دانش‌آموز	میزان یادگیری و تحقق اهداف متناسب با جدول سطوح و عملکرد

فصل دوم

گام‌های اجرایی ارزش‌یابی کیفی و توصیفی

گام اول: شناخت اهداف و انتظارات آموزشی و نشانه‌های تحقق آن^۱

گام دوم: جمع‌آوری اطلاعات

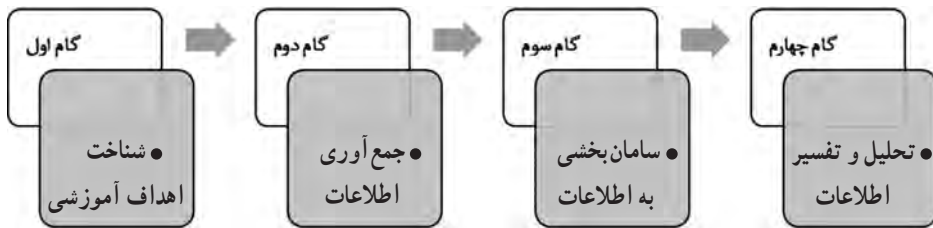

گام سوم: نگهداری و سامان‌دهی اطلاعات

گام چهارم: تحلیل و تفسیر اطلاعات، داوری

۱- همکاران محترم می‌توانند با اسکن این رمزینه‌ها، فیلم‌های مربوط به آن را نیز مشاهده نمایند. این فیلم‌ها به صورت خلاصه، محتوای فصل را تبیین می‌نمایند.

گام اول: شناخت اهداف و انتظارات آموزشی و

نشانه‌های تحقق آن

از آنجایی که ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی از دانش‌آموزان، براساس اهداف و انتظارات آموزشی اتفاق می‌افتد، اولین گام برای ارزش‌یابی دانش‌آموزان، شناخت اهداف آموزشی است که توقع داریم دانش‌آموزان در هر جلسه و پس از هر نوبت تحصیلی به آنها دست بیایند.

از آنجایی که «اهداف» معمولاً عبارات کلی‌اند و مشاهده آنها در عملکرد دانش‌آموز غیرممکن است، برای بررسی آنها در عملکرد دانش‌آموز، برای هر هدف آموزشی، نشانه یا نشانه‌های تحقق تعریف می‌شود. معلم با مشاهده نشانه‌های تحقق در دانش‌آموزان، رسیدن ایشان به اهداف را ارزیابی می‌کند. حال سؤال این است که :

چگونه و با مراجعه به چه منبعی می‌توان از اهداف آموزشی و نشانه‌های تحقق آنها آگاه شد؟

اهداف و نشانه‌های تحقق آنها با مراجعه به دو منبع زیر قابل دسترسی است که البته هر یک کارکرد مخصوص به خود را دارد :

۱ کتاب راهنمای معلم پایه

در کتاب راهنمای معلم پایه، در خلال تبیین تفصیلی هر درس، بخشی به عنوان «ارزش‌یابی» وجود دارد، که به صورت تفصیلی و درس به درس، اهداف و نشانه‌های تحقق هر درس را در قالب یک جدول ارائه کرده است. نمونه‌ای از این جدول که مربوط است به درس «دوست» از کتاب هدیه‌های آسمان پایه چهارم ابتدایی، در صفحه بعد آمده است :

جدول ارزش‌یابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
اخلاق و آداب اسلامی، خودشناسی، قرآن مجید	– آشنایی با برخی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان و نتیجه آنها	۱۱	– بیان برخی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان	خیلی خوب – نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آنها توضیح می‌دهد. – ضمن توضیح ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تلاش می‌کند. – برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان فعالانه تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم، به‌طور کامل درباره آن توضیح می‌دهد.
	– آشنایی با ویژگی‌های دوست خوب		– بیان راه‌های حفظ دوستی	خوب – چند نمونه از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به‌همراه نتیجه آنها بیان می‌کند. – ضمن بیان چند ویژگی دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تلاش می‌کند. – برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و درباره مفهوم آن توضیح می‌دهد.
	– آشنایی با راه‌های حفظ دوستی		– تلاش برای انتخاب دوستان خوب	قابل قبول – نمونه‌ای از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آن بیان می‌کند. – ضمن بیان یکی از ویژگی‌های دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تمایل نشان می‌دهد. – برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تمایل نشان می‌دهد. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
	– انتخاب دوستان خوب		– علاقه به رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر – با کمک آموزگار نمونه‌ای از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آن بیان می‌کند. – با کمک آموزگار ضمن بیان یکی از ویژگی‌های دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تمایل نشان می‌دهد. – با راهنمایی آموزگار به رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تمایل نشان می‌دهد. – با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس			– درک مفهوم پیام قرآنی	

۲ کتاب راهنمای معلم در ارزش‌یابی توصیفی

در این کتاب نیز اهداف و نشانه‌های تحقق دروس منعکس شده است؛ البته با یک تفاوت و آن اینکه اهداف و نشانه‌های تحقق بر اساس عناوین موجود در کارنامه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، به تفکیک هر کتاب درسی و پایه ارائه شده است؛ مثلاً اگر دانش‌آموزان در درس هدیه‌های آسمان چهارم ابتدایی، در ۱۰ حوزه موضوعی (مانند خداشناسی، پیامبری، جهان آخرت، آداب و اخلاق اسلامی و...) ارزش‌یابی می‌شوند، اهداف و نشانه‌های تحقق منطبق بر این ده حوزه ارائه شده است تا معلمان با ملاک قراردادن این نشانه‌های تحقق، با سهولت بیشتری کارنامه دانش‌آموزان را تکمیل کنند. نمونه‌ای از جداول این کتاب که اهداف و نشانه‌های تحقق آن را در کتاب درسی هدیه‌های آسمان پایه چهارم، در حوزه موضوعی آداب و اخلاق اسلامی نشان می‌دهد، در زیر ارائه شده است:

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
آداب و اخلاق اسلامی	آشنایی با ویژگی‌های دوست خوب و برخی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها	۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳	– بیان برخی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها و مصادیق و نتایج آن	خیلی خوب به نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها اشاره و نمونه‌های متنوعی از مصادیق و نتایج آنها را بیان می‌کند. به نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی اشاره می‌کند.
			– ذکر ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی	خوب به نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها اشاره و چند نمونه از مصادیق و نتایج آنها را بیان می‌کند. به چند نمونه از ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی اشاره می‌کند.
				قابل قبول به نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها اشاره و چند نمونه از مصادیق و نتایج آنها را (در حد کتاب) بیان می‌کند. به چند نمونه از ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی (در حد کتاب) اشاره می‌کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر با کمک آموزگار به نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر خویشان، دوستان و همسایه‌ها اشاره و چند نمونه از مصادیق و نتایج آنها را بیان می‌کند. همچنین با کمک وی به چند نمونه از ویژگی‌های دوست خوب و راه‌های حفظ دوستی اشاره می‌کند.
	آشنایی با اهمیت و مصادیق احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران	۱۷، ۱۹، ۲۰	– بیان برخی مصادیق احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران و آثار و نتایج آنها	خیلی خوب به نمونه‌های متنوعی از احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران اشاره و آثار و نتایج آنها را بیان می‌کند.
				خوب به چند نمونه از احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران اشاره و آثار و نتایج آنها را بیان می‌کند.
				قابل قبول به چند نمونه از احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران (در حد کتاب درسی) اشاره و آثار و نتایج آنها را بیان می‌کند.
				نیازمند آموزش با راهنمایی معلم به چند نمونه از احترام به معلم، امانت‌داری و کمک به دیگران اشاره و آثار و نتایج آن را بیان می‌کند.

نکته : همان‌طور که در این دو جدول مشاهده می‌شود، در سمت چپ، ستونی با عنوان «سطوح عملکرد» قرار دارد که در ۴ سطح (خیلی خوب، خوب، قابل قبول و نیازمند آموزش) مطالبی ارائه کرده است. لازم به ذکر است که در این قسمت، نشانه‌های تحقق بیان شده در ۴ سطح تقسیم شده‌اند؛ بدین معنا که نشانه تحقق بیان شده می‌تواند به صورت خیلی خوب یا به صورت ضعیف از سوی دانش‌آموز مشاهده شده باشد. در این ستون، سطوح عملکرد دانش‌آموز در بروز نشانه‌های تحقق اهداف، در ۴ بخش طبقه‌بندی شده است تا معلم با استفاده از این سطوح عملکرد، کیفیت عملکرد دانش‌آموز را قضاوت کند و او را بر اساس عملکرد خویش، در یکی از این چهار دسته قرار دهد. توضیح بیشتر در این خصوص در ادامه بحث، ذیل بخش «تحلیل و تفسیر اطلاعات و ارائه بازخورد» آورده می‌شود.

گام دوم: جمع‌آوری اطلاعات

پس از شناخت اهداف و نشانه‌های تحقق این اهداف، معلم باید شواهد کافی در جهت تحقق اهداف در رفتار و گفتار دانش‌آموزان را جمع‌آوری کند تا بر مبنای این اطلاعات و شواهد، قضاوت خود از ایشان را اعلام کند که آیا دانش‌آموز به اهداف رسیده است یا خیر؟ یا به چه بخش‌هایی از اهداف دست نیافته است؟ به منظور افزایش اعتماد و اطمینان نسبت به دقت و صحت اطلاعات جمع‌آوری شده، از روش‌ها و ابزارهای مختلف استفاده می‌شود تا اطلاعات جامعی در ارتباط با کم و کیف دست‌یابی به اهداف و مشکلات موجود در فرایند جمع‌آوری شود:

ابزار و شیوه‌های گوناگون جمع‌آوری اطلاعات

جمع‌آوری اطلاعات در الگوی ارزش‌یابی توصیفی فرایندی و تکوینی است؛ یعنی معلم در حین فعالیت یاددهی و یادگیری در طول سال به اقتضا و تناسب موقعیت، اطلاعاتی از چگونگی و میزان تحقق اهداف و انتظارات آموزشی جمع‌آوری می‌کند و در مواقع لزوم به تجزیه و تحلیل آنها می‌پردازد. متنوع بودن اهداف آموزشی از لحاظ موضوع و سطح در کتاب هدیه‌های آسمان، اقتضا می‌کند که اطلاعات متنوعی در اختیار معلم باشد. برای جمع‌آوری این اطلاعات متنوع، باید متناسب با موضوع، محتوا و هدف درس، از ابزارها و روش‌های گوناگون استفاده کرد؛ از این رو برخلاف ارزش‌یابی سنتی که آزمون مدادکاغذی (امتحان کتبی)، غالباً تنها ابزار اساسی و منحصر به فرد معلم در ارزش‌یابی دانش‌آموزان است، در الگوی ارزش‌یابی توصیفی، روش‌ها و ابزارها متنوع و متناسب با اهداف و انتظارات آموزشی انتخاب می‌شوند. در ادامه مهم‌ترین روش‌ها و ابزارهای ارزش‌یابی کیفی توصیفی معرفی می‌شود:

۱- مشاهده

در جمع‌آوری اطلاعات از طریق مشاهده، ابزارهای زیر می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند:

۱-۱- واقع‌نگاری:

گزارش مکتوب دربارهٔ رویدادی مشخص را «رویدادنگاری» یا «واقع‌نگاری» می‌نامند. واقع‌نگاری، روش مشاهدهٔ مستقیم رفتار است. از این روش معمولاً برای اندازه‌گیری میزان تحقق اهداف آموزشی در حوزه‌های عاطفی و رفتاری استفاده می‌شود. واقع‌نگاری می‌تواند تصویر نسبتاً کاملی را از تغییراتی که در مدت زمان معین در رفتار دانش‌آموز خاصی صورت گرفته است، در اختیار معلم قرار دهد. معلمان می‌توانند در ابتدای سال، دفتری را به‌عنوان «دفتر ثبت مشاهدات» با خود همراه داشته باشند که حاصل مشاهدات خود از رفتار دانش‌آموزان را در آن منعکس کنند. گزارش مکتوب از واقع‌نگاری نیز در این دفتر ثبت می‌شود.

معمولاً برای واقعه‌نگاری، استفاده از چنین جدولی پیشنهاد می‌شود :

نام :	تاریخ :	موضوع :	مکان :
توصیف رویداد :			
تفسیر رویداد :			
ارائه راهکار :			

این جدول، از سه قسمت تشکیل شده است. در بخش اول (توصیف رویداد)، رویداد بی‌کم و کاست و اظهار نظر شخصی، صرفاً روایت می‌شود. در بخش بعد (تفسیر رویداد)، تفسیر معلم از این رویداد و علت بروز آن از سوی دانش‌آموز، فراوانی تکرار آن، شرایط خاص روحی و روانی دانش‌آموز در حین بروز عمل ... ذکر می‌شود و در صورتی که این رفتار با اهداف آموزشی مورد نظر فاصله دارد، راهکار اصلاح آن در جهت دستیابی به اهداف، در بخش سوم (ارائه راهکار) منعکس می‌شود. در ادامه، سه نمونه واقعی تکمیل شده از این کاربرگ، در درس هدیه‌های آسمان مربوط به پایه ششم، جهت آشنایی بیشتر شما همکاران گرامی منعکس شده است :

نام : نرگس محمدی	تاریخ : ۱۳۹۸/۸/۲۰	موضوع : عید مسلمانان (درس عید قربان)	مکان : کلاس درس
توصیف رویداد : نرگس سر کلاس وقتی درس عید مسلمانان از کتاب هدیه‌های آسمان تدریس می‌شد، از قربانی کردن گوسفند توسط پدر بزرگش در روز عید قربان خیلی ناراحت بود و پدر بزرگش را سنگدل می‌دانست.			
تفسیر رویداد : با توجه به فراوانی تکرار این موضوع به‌ویژه در مدارس دخترانه، احتمالاً نرگس به خاطر دیدن صحنه قربانی کردن گوسفند شرایط روحی و روانی خاصی پیدا کرده است. با توجه به اینکه نرگس دختری خوب و مهربان است و قدری هم گوشه‌گیر، این ترسیدن و ناراحتی نیاز به ریشه‌یابی دارد. در مدرسه نیز بیش از حد حساس است. هر وقت فیلمی هم در مدرسه پخش می‌کنیم که مثلاً در آن صحنه عاطفی وجود دارد تا چند روز ذهنش درگیر آن موضوع است.			
ارائه راهکار : با همکاران مدرسه صحبت کنیم که حساس بودن و ناراحتی نرگس را به زبان نیاوریم و برجسب حساس بودن به وی تزئیم و با گفت‌وگو با والدین تأکید کنیم که نرگس زمانی که پدر بزرگش گوسفند قربانی می‌کند (لحظه ذبح گوسفند) حضور نداشته باشد و موقع توزیع نذری به نیازمندان پدر بزرگش را همراهی کند. از مشاور مدرسه نیز در این زمینه کمک بگیریم تا با گفت‌وگو با نرگس، راه‌حلی در مقابل روحیه شکننده نرگس ارائه دهد.			

نام: احمد احمدی	تاریخ: ۱۳۹۸/۹/۲۰	موضوع: امر به معروف (درس باغ سری)	مکان: کلاس درس
توصیف رویداد: احمد معتقد است وقتی دوستش خطایی انجام می‌دهد، نباید به او تذکر دهد؛ چرا که ممکن است دوستی‌شان خراب شود. حتی در بیشتر موارد از حق خودش نیز در مقابل دوستانش دفاع نمی‌کند و سکوت را ترجیح می‌دهد.			
تفسیر رویداد: بخشی از این دیدگاه به خجالتی بودن احمد و اینکه در مقایسه با سایر دوستانش اعتماد به نفس پایینی دارد، بازمی‌گردد (شرایط روحی و شخصیتی)؛ و بخش دیگر به خاطره‌ی بدی که چندماه پیش برایش اتفاق افتاد که در طی آن با تذکر به یکی از دوستان صمیمی‌اش، باعث شد که دوستش با او قهر و ارتباطش را قطع کند.			
ارائه راهکار: به نظر می‌رسد باید دایره‌ی دوستان احمد را وسیع کنیم؛ چون افراد خجالتی تمایل ندارند دایره‌ی دوستی وسیعی داشته باشند. از مشاور مدرسه نیز در این زمینه باید کمک بگیریم. در بخش تکمیلی درس باغ سری (جلسه دوم) به نظم باید روی دو نکته تأکید کنم: ۱- نقش دوستان در شکل دادن رفتار ما (یادآوری از درس دوست از پایه چهارم) و تأثیر امر به معروف و نهی از منکر؛ چرا که با اصلاح دوستانمان، خودمان نیز از آن خطاها دور خواهیم شد. ۲- روش مناسب تذکر دادن به دوستان؛ چرا که ممکن است او با تذکری بد، دوستش را از دست داده باشد.			

نام: زهرا فاطمی	تاریخ: ۱۳۹۸/۱۰/۲۰	موضوع: مرجع تقلید (درس دوران غیبت)	مکان: کلاس درس
توصیف رویداد: زهرا پس از تدریس درس دوران غیبت و موضوع ضرورت انتخاب مرجع تقلید، هنوز متوجه ماهیت و ضرورت آن نشده است و در گفت‌وگوی کلاسی، پرسش‌هایی مطرح می‌کند که حاکی از آن است؛ مثلاً می‌گوید احکام دینی مثل نماز و روزه مشخص است و انجام می‌دهیم، چه لزومی دارد حتماً به مرجع تقلید مراجعه کنیم؟ یا می‌پرسد چرا یک نفر را تعیین نمی‌کنند تا همه به حرفش گوش کنند؟ تا مجبور نباشیم دست به انتخاب بزنیم؟			
تفسیر رویداد: ریشه بخشی از دغدغه‌های زهرا احتمالاً به محیط خانواده برمی‌گردد که اهتمام کافی نسبت به این مسئله نداشته‌اند؛ بخشی از آن نیز به شبهاتی بازمی‌گردد که به ذهن نوجوانان القا می‌کنند یا حتی ذهن جوّال ایشان به سراغ آن می‌رود. به‌طور کلی زهرا ذهنی فلسفی دارد که در این موارد با چالش روبه‌رو می‌شود.			
ارائه راهکار: ۱- با همکاران مدرسه مشورت شد و تصمیم گرفتیم در جلسه انجمن اولیا و مربیان موضوع را طرح و نسبت به اهمیت آن به والدین اشاراتی کنیم؛ ۲- دعوت از روحانی توانمند مسجد برای ایجاد زمینه‌ای مناسب جهت طرح موضوع برای دانش‌آموزان و پاسخ به سؤالانشان؛ ۳- آوردن رساله توضیح المسائل برخی مراجع (ویژه نوجوانان) به کلاس و توضیح درباره آن به شیوه کارگاهی و پرسش و پاسخ.			

۱-۲- چک لیست:

یکی دیگر از ابزارهای مورد استفاده در مشاهده، بازبینی (چک لیست) است. چک لیست، به فهرستی از ملاک‌ها یا معیارهای معین گفته می‌شود که برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد فعالیتی که دانش‌آموزان با آن مواجه‌اند تهیه و به کار گرفته می‌شود. برای این کار، فهرستی از رفتارهایی که قرار است مورد ارزش‌یابی

قرار گیرند، تهیه می‌شود؛ رفتارها مشاهده می‌شوند و دست‌یابی به هر یک از ملاک‌های مورد نظر با زدن علامت «✓» در برابر رفتارهای موجود در فهرست، مشخص می‌شود. بدیهی است فهرست رفتارها باید برگرفته از انتظارات برنامه درسی در انجام فعالیت مورد نظر باشد؛ مثلاً چک لیست وضو که برای درس هدیه‌های آسمان پایه دوم قابل استفاده است، به این صورت قابل تنظیم است :

ملاک‌ها	دانش آموزان	رضا	علی	حسین	احمد	روزبه	بیژن
شستن صحیح صورت	✓		✓	✓								
شستن صحیح دست راست	✓	✓	✓			✓						
شستن صحیح دست چپ	✓	✓	✓			✓						
کشیدن مسح سر	✓	✓					✓					
کشیدن مسح پاها	✓		✓				✓					

۲ آزمون

آزمون‌ها انواع متعددی دارند که در این بخش، اجمالاً ناظر به درس هدیه‌های آسمان معرفی می‌شوند. تقسیم آزمون‌ها در این نوشتار بر مبنای هدف آزمون است :

۲-۱- آزمون‌های دانشی :

آزمون‌های دانشی، آزمون‌هایی‌اند که سطح دانش و محفوظات مخاطب را می‌سنجند. این نوع آزمون به دو نوع کلی تقسیم می‌شود :

الف) آزمون‌های عینی یا بسته پاسخ؛ شامل آزمون‌های چندگزینه‌ای، جورکردنی و صحیح یا غلط است. در این نوع آزمون‌ها، هم سؤال و هم جواب، در اختیار آزمون‌شوندگان قرار می‌گیرد تا گزینه صحیح را مشخص کنند. این آزمون‌ها عمدتاً در قالب کتبی برگزار می‌شود.

ب) طرح سؤالات تشریحی؛ شامل آزمون‌های گسترده پاسخ و محدود پاسخ است و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود پاسخ سؤالات را به صورت توصیفی یا تحلیلی - تبیینی در قالب آزمون کتبی یا شفاهی ارائه دهند. سطوح گوناگون این نوع سؤالات (به یاد آوردن، فهمیدن و به کار بستن) در ادامه همین بخش، خواهد آمد.

نمونه‌هایی از انواع مختلف این آزمون‌ها، در فصل بعد ارائه شده است؛ با این حال به نمونه‌هایی از آن در اینجا از کتاب هدیه‌های آسمان پایه ششم، اشاره می‌شود :

نمونه سؤالات عینی؛ که به صورت کتبی برگزار می شود :

۱ آیه تطهیر (احزاب/۳۳) درباره چه کسانی نازل شده است؟ (درس ۶)

- الف) یاران پیامبر ﷺ
 ب) پیامبر ﷺ و اهل بیت ایشان ﷺ
 ج) کافرانی که قصد توبه دارند.
 د) فقط درباره صفات پیامبر است.

۲ در هر مورد، عبارت صحیح را از غلط مشخص کنید :

- دانش آموز نمونه، هر کاری را در هر زمان که بخواهد انجام می دهد. ☐ غلط ☐ صحیح
 راهنمایان اصلی و حقیقی ما، یعنی پیامبران و امامان، به وسیله مردم انتخاب می شوند.
☐ غلط ☐ صحیح

۳ نمونه ای از سؤال جورکردنی (درس ۵) :

جمله ی مربوط به هر مفهوم را مشخص کنید.

دوستی با دوستان خدا	تبری
راهپیمایی عظیم ۲۲ بهمن و ۱۳ آبان	تولی
دشمنی با دشمنان خدا	
دوستی با اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)	
حمایت از مردم ستم دیده ی فلسطین	
مبارزه با استکبار جهانی	
ساکت نماندن در برابر ظالمان	
رفتن به زیارت امام رضا (علیه السلام)	

نمونه سؤالات تشریحی به صورت کتبی

۱ کامل کنید (محدود پاسخ)

- الف) توحید یعنی خداوند است و جز او خدایی نیست. (درس ۱)
 ب) امام حسین ﷺ فرمود : همانا من برای قیام کرده ام. (درس ۳)
 ج) زمانی که به مسافرت می رویم و از شهر خود بسیار دور می شویم، باید نماز را
 بخوانیم. (درس ۱۲)

۲ پاسخ دهید (گسترده پاسخ)

- الف) «توحید» به چه معناست و جایگاه آن در دین ما چگونه است؟ (درس ۱)
 ب) به نظر شما چرا امام حسین ﷺ فرمود : «وای بر اسلام که به حاکمی چون یزید گرفتار شده است»؟
 (درس ۳)
 ج) گفته می شود که : «در امر به معروف و نهی از منکر مانند آینه باش». مگر آینه چه ویژگی ای دارد؟ دو
 نمونه بیان کنید. (درس ۴)

نمونه سؤالات تشریحی به صورت شفاهی

۱ در دوران دفاع مقدس، غیر از شهدا چه کسان دیگری در حملات دشمن صدمه و آسیب دیدند؟
(درس ۱۵)

۲ پیشوایان دینی ما انجام چه ورزش‌هایی را سفارش می‌کردند؟ (درس ۱۱)

۳ می‌توانی دعایی از یکی از امامان درباره سلامتی و تندرستی بیان کنی؟ (درس ۱۱)

نکته : حال که از قالب «شفاهی» در آزمون، سخن به میان آمد، لازم به ذکر است که در آزمون شفاهی – برخلاف آزمون کتبی – به دلیل رو در رو بودن پرسشگر و پاسخ دهنده، مشکلات یادگیری دانش‌آموزان تا حدودی مشخص شده و معلم می‌تواند به موقع بازخوردهای لازم را به دانش‌آموزان ارائه دهد. هر پرسش معلم که از پی پاسخ دانش‌آموز مطرح می‌شود، دانش‌آموزان را به سمت درک وسیع و عمیق‌تر موضوع و مفهوم سوق می‌دهد و این راهی است که می‌توان با آن پیشرفت دانش‌آموز را ارزش‌یابی کرد.

البته باید توجه کرد که میان پرسش و پاسخ به عنوان روشی برای ارزش‌یابی و همین گفت‌وگوی دوطرفه و پرسش و پاسخ به عنوان روشی برای تدریس تفاوت وجود دارد. پرسش و پاسخ میان معلم و دانش‌آموزان، اگر به عنوان زمینه‌ای برای انتقال مفهوم به دانش‌آموز قرار گیرد، روشی برای تدریس است و اگر پس از اتمام تدریس برای سنجش میزان یادگیری دانش‌آموز باشد، روشی برای ارزش‌یابی است.

به این پرسش و پاسخ شفاهی میان معلم و یک دانش‌آموز هنگام تدریس درس «باغ سری»
– به عنوان روشی در تدریس – دقت کنید :

معلم : اگر کسی خطایی کند تو چه می‌کنی؟

شاگرد : سریع به شما یا به آقای مدیر می‌گویم.

معلم : به نظرت بهتر نیست اول به خودش بگویی، تا به من یا آقای مدیر بگویی؟

شاگرد : چرا، شاید بهتر باشد به خودش بگویم.

معلم : اگر بخواهی به خودش بگویی، چطوری می‌گویی؟

شاگرد : زنگ تفریح می‌روم و به او می‌گویم.

معلم : اگر زنگ تفریح کنار دوستانش بود باز هم می‌گویی؟ شاید آبروش برود!

شاگرد : پس آقا چه کار کنم؟

معلم : خودت چه فکر می‌کنی؟

شاگرد : به نظرم موقعی که داریم به خانه می‌رویم، در راه که کسی پیش او نبود می‌گویم.

معلم : خب، چطوری به او می‌گویی؟

شاگرد : می‌گویم این کارت، بد بود و با او قهر می‌کنم.

معلم : به نظرت این طوری اصلاح می شود یا این کار باعث می شود بدتر لج کند و کارش را تکرار کند.
[دانش آموز در فکر فرو می رود].
شاگرد : سعی می کنم طوری به او نگویم که لج کند؛ مثلاً بگویم این کارت بد بود و به تو که پسر خوبی هستی، نمی خورد....

نکات مهم در اجرای آزمون شفاهی

- ✓ بیشترین تلاش و کوشش خود را صرف سؤالاتی کنید که موجب کاویدن و مطالعه مسائل مهم شود، تا میزان فهم و قدرت تفکر دانش آموزان تقویت شود.
- ✓ فرصت پاسخگویی افزایش داده شود تا دانش آموزان فرصت فکر کردن پیدا کنند.
- ✓ باید از همه دانش آموزان انتظار پاسخگویی داشت؛ به عبارت دیگر، نباید اجازه داد فقط افراد محدودی پاسخگوی پرسش ها باشند.
- ✓ پاسخ های درست یا نادرست دانش آموزان، هر دو می تواند در شناخت میزان درک و فهم دانش آموزان کمک کند؛ زیرا هدف، اصلاح متفکرانه است، نه اینکه در لحظه اول پاسخ درست دریافت شود.

۲-۲- آزمون های عملکردی :

ارزش یابی عملکردی، ارزش یابی خاصی است که از طریق آن، دانش آموزان با اجرای فعالیتی، اثری را تولید می کنند یا عملاً نشان می دهند به چه میزان، دانش و مهارتی را کسب کرده اند. این نوع ارزش یابی ها در موقعیت های واقعی یا شبه واقعی رخ می دهد که نمونه هایی از آن در ادامه خواهد آمد.

آزمون های عملکردی به خوبی می تواند ضعف آزمون های دانشی و رایج مدادکاغذی را بپوشاند و اطلاعات لازم را از میزان تحقق اهداف مهارتی، عمق یادگیری و میزان درک و فهم دانش آموزان تا سطح کاربرد در عمل، به معلم ارائه دهد. یادمان باشد هدف از آزمون عملکردی، سنجش حیطه دانش نیست، بلکه هدف این است موقعیتی فراهم شود که دانش آموز آنچه را که از مهارت و دانش کسب کرده است، از خود بروز دهد. این نوع آزمون ابزار بسیار خوبی برای آگاهی از میزان شناخت و مهارت دانش آموز است. در این نوع آزمون هر نوع فعالیت یا کار خلاقانه دانش آموز که از طریق آن می تواند آنچه را آموخته است به نمایش بگذارد یا بیان کند، مورد توجه قرار می گیرد.

در آزمون عملکردی، از آنجایی که قرار است عملکرد دانش آموز سنجیده شود، این عملکرد یا در موقعیتی فرضی و شبیه سازی شده خود را نشان می دهد یا در موقعیتی عینی و واقعی بروز می کند؛ به بیان دیگر وقتی قرار است مهارت و عملکرد دانش آموز بر اساس دانش های پیش آموخته ظهور و بروز یابد، یا دانش آموز در موقعیتی فرضی قرار می گیرد تا بگوید در این موقعیت چه عکس العملی از خود نشان می دهد یا در موقعیتی واقعی مورد سنجش قرار می گیرد. مانند فردی که در یک آزمون رانندگی، گاه در موقعیتی شبیه سازی شده

از او می‌خواهند حق تقدم خودروها در سر چهارراه را بیان کند و گاه نیز افسر رانندگی کنار او می‌نشیند و به راه می‌افتند تا او ببیند آیا راننده در سر چهارراه، حق تقدم افراد و خودروها را رعایت می‌کند یا نه.

بر این اساس، آزمون‌های عملکردی دو نوع کلی پیدا می‌کند:

الف) آزمون عملکردی در موقعیت شبیه‌سازی شده؛

در این نوع آزمون از یادگیرنده خواسته می‌شود تا در موقعیتی شبیه‌سازی شده، همان اعمالی را انجام دهد که در موقعیت‌های واقعی با آنها روبه‌رو می‌شود.

این آزمون‌ها در قالب کتبی یا به صورت شفاهی می‌تواند برگزار شود؛ نمونه‌ای از این نوع آزمون در کتاب هدیه‌های آسمان ششم، در زیر آمده است:

گفت و گو کنید

خانواده سعید در تهران ساکن‌اند.

در موارد زیر، نماز سعید شکسته است یا کامل؟

— آنها همراه پدر و مادر خود برای زیارت امام رضا علیه السلام به مشهد رفته‌اند و می‌خواهند هفت روز در آنجا بمانند.

— با خانواده خود، برای تفریح پنج کیلومتر از شهر خارج شده‌اند.

— برای دیدن مادر بزرگ به اصفهان رفته‌اند و قصد دارند دو هفته آنجا بمانند.

درس سفرهای با برکت

ب) آزمون عملکردی عینی (نمونه کار)؛

در این نوع آزمون که نزدیک‌ترین روش ارزش‌یابی به عملکرد واقعی است، یادگیرنده در محیط طبیعی ارزش‌یابی می‌شود؛ مانند آزمون رانندگی، یا وضوگرفتن در وضوخانه مدرسه و ...

این نوع آزمون نیز به صورت کتبی یا شفاهی، کاربرد دارد که از نمونه‌های آن می‌توان به فعالیت‌های زیر در درس هدیه‌های آسمان اشاره کرد.

خاطره‌گویی

گزارشی از برگزاری برنامه‌های عزاداری ماه محرم در محله خود تهیه و آن را در کلاس برای دوستانتان بازگو کنید.

درس سرور آزادگان

عهد با دوست

سال گذشته در درس «خورشید پشت ابر» عهدهایی با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بستید. آیا عهدهای خود را به خاطر می‌آورید؟ فکر می‌کنید چقدر در انجام دادن آنها موفق بوده‌اید؟ اگر امسال بخواهید عهد خود را با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تجدید کنید، چه عهدهایی با او می‌بندید؟

درس دست در دست دوست

نکته :

در خصوص طرح آزمون، توجه به این نکات حائز اهمیت است :

۱- اطلاعات به دست آمده از اجرای این آزمون‌ها باید با اطلاعات به دست آمده از ابزارهای دیگر ترکیب شوند تا بازخورد مناسبی از چگونگی آموخته‌های دانش‌آموزان در اختیار معلم قرار دهند.

۲- آزمون کتبی برای سنجش میزان فراگیری دانش‌آموزان در درس هدیه‌های آسمان، در پایه ششم ابتدایی - در نوبت دوم - به صورت هماهنگ منطقه‌ای برگزار می‌شود. در غیر این مورد، اختیار با معلم است که به عنوان یکی از ابزارهای سنجش، از آزمون کتبی استفاده کند. البته استفاده از این نوع آزمون در دوره اول ابتدایی (سال‌های اول تا سوم) توصیه نمی‌شود.

۳- طراحی هر یک از آزمون‌ها باید بر اساس اهداف دروس انجام شود؛ در غیر این صورت سؤالات، غیرمجاز می‌باشند. نمونه‌ای از سؤالات غیرمجاز در درس هدیه‌های آسمان برای اطلاع همکاران ارائه می‌شود :

۱-۳- ارائه آیه و درخواست ترجمه آن از دانش‌آموزان؛

۲-۳- اشاره به اعداد و ارقام و مکان‌ها و اسامی‌ای که آگاهی از آن جزو اهداف نیست. مثلاً :

نام شتربان هارون چه بود؟
 علامه حلی در کجا با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات کرد؟
 روز ۱۷ شهریور سال ۱۳۵۷ بسیاری از در میدان سابق به شهادت رسیدند.

۳-۳- در تمرین‌های صحیح و غلط، در نوشتن جملات غلط، بدآموزی را ترویج نکنیم با مراقب باشیم توهینی یا بی‌احترامی به شئون اسلامی نشود :

از ویژگی‌های دانش‌آموز نمونه آن است که معلم خود را مسخره می‌کند. ☐ غلط ☐ صحیح
 در امر به معروف اگر کسی حرف و توصیه ما را گوش نداد، می‌توانیم به او فحش دهیم. ☐ غلط ☐ صحیح
 ۴- صرف انجام یک عمل به منزله آزمون عملکردی نیست. هرگاه آموخته‌ها تحت شرایط ویژه به رفتار تبدیل شود، به آن «عملکرد» گفته می‌شود؛ به عبارت دیگر، عملکرد به معنای «توانایی استفاده از

دانش و مهارت‌های آموخته‌شده در موقعیت‌های زندگی یا مشابه با موقعیت‌های زندگی است»^۱؛ مثلاً وقتی دانش‌آموزان دربارهٔ کنترل خشم مطالبی آموخته‌اند، در مقام ارزش‌یابی، هنگام بازی فوتبال یا ورزش‌های دیگر، آنها را زیر نظر می‌گیریم تا ببینیم آیا هنگامی که کسی آنها را هل می‌دهد، خشم خود را کنترل می‌کنند یا خیر (موقعیت واقعی)؛ یا اینکه آنها را در موقعیتی فرضی قرار می‌دهیم؛ مثلاً برادر کوچک دانش‌آموز مداد او را برداشته و شکسته است و او همین یک مداد را دارد که تازه هم خریده است، حالا در این موقعیت فرضی چه باید کرد؟

اما اگر به‌طور کلی از او سؤال کنید که راه‌های کنترل خشم چیست؛ یا اینکه او چگونه در خانه و محله سعی می‌کند خشم خود را کنترل کند، از آنجا که دانش‌آموز در موقعیت فرضی یا واقعی قرار نگرفته است، نمی‌توان نمونه‌ای از آزمون عملکردی را شاهد بود؛ هرچند در پاسخ به این سؤالات، نمونه‌هایی کاملاً کاربردی ارائه کند.

این دست پرسش‌ها ذیل همان آزمون‌های دانشی طبقه‌بندی می‌شوند، با این تفاوت که سطوح بالاتر دانش را بی‌جویی می‌کنند.

خوب است بدانید که فرایند شناختی و به‌تبع آن ارزش‌یابی‌های دانشی و شناختی، سطوح متعددی دارند که از سطح اولیهٔ «به‌یادآوردن» آغاز و تا سطوح بالاتر شناخت را شامل می‌شود. برای آشنایی بیشتر شما، چند سطح از سطوح یادگیری شناختی همراه با نمونه‌هایی از کتاب هدیه‌های آسمان ارائه شده است. آشنایی با این سطوح، به شما کمک می‌کند تا اولاً دریافت صحیحی از مفهوم دانش و شناخت حاصل کنید، ثانیاً با دریافت این مفهوم، مرز میان آزمون‌های دانشی و عملکردی را بهتر تشخیص دهید و در طراحی پرسش‌های خود، جنبه‌های مختلف دانش و عملکرد را لحاظ کنید.^۲

۱- خوش خلق، ایرج. اصول و راهنمای عملی گام به گام به‌گام ساخت و تهیهٔ آزمون عملکرد. چاپ سوم، تهران: زنده‌اندیشان، ۱۳۹۳،

صص ۸-۹.

۲- برای مطالعهٔ بیشتر می‌توانید به کتاب «سنجش فرایند و فرآوردهٔ یادگیری» اثر علی‌اکبر سیف مراجعه کنید. ایشان در آن کتاب، فرایند شناختی را در ۶ سطح معرفی می‌کنند: ۱- به یاد آوردن ۲- فهمیدن ۳- به کار بستن ۴- تحلیل کردن ۵- ارزشیابی ۶- آفریدن؛ که ما در اینجا فقط به سه سطح اول پرداختیم.

الف) توحید یعنی خداوند است و جز او
خدایی نیست.
ب) امام حسین علیه السلام فرمود: همانا من برای
قیام کرده‌ام.

سطح اول فرایند شناختی:
به یاد آوردن

این سطح، خود به انواع هفت گانه زیر تقسیم می‌شود؛ یعنی میزان
فهم دانش آموز در قالب انواع هفت گانه زیر خود را نشان می‌دهد:

سطح دوم فرایند شناختی:
فهمیدن

وَلَا تَجَسَّسُوا : و هرگز در کار دیگران
وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا : و
.....

تفسیر متن یا شعر به زبان
ساده، ترجمه آیات و روایات

۱

بگرد و پیدا کن

جمله‌ی مربوط به هر مفهوم را مشخص کنید.

مثال آوردن

۲

دوستی با دوستان خدا *

راهپیمایی عظیم ۲۲ بهمن و ۱۳ آبان *

دشمنی با دشمنان خدا *

دوستی با اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

حمایت از مردم ستم‌دیده‌ی فلسطین *

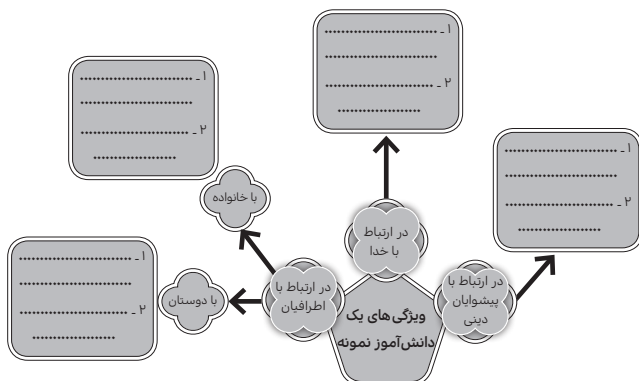
مبارزه با استکبار جهانی *

تنبی

تولی

طبقه‌بندی کردن

۳

برایم بگو

خلاصه کردن

۴

خلاصه‌ی داستان «کودکی بر آب» را از زبان یکی از این شخصیت‌ها تعریف کنید.

حضرت موسی - علیه السلام - آسیه خواهر موسی

بگرد و پیدا کن

رفتار حضرت قاسم (علیه السلام) شما را یاد چه ویژگی‌هایی می‌اندازد؟

استنباط کردن

۵

یک نماز دو رکعتی را در صورت فردائی و جماعت با هم مقایسه کنید. چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی میان آن دو وجود دارد؟ (۳ مورد بنویسید)

مقایسه کردن

۶

تفاوت‌ها

شباهت‌ها

تحقیق کنید

تبیین کردن

۷

میان محیط زیست و سلامتی ما چه ارتباطی هست؟

گفت‌وگو کنید

سطح سوم فرایند شناختی:
به کار بستن

⊗ اگر کسی خطایی کند، شما چه می‌کنید؟
⊗ اگر شما خطا کنید، دوست دارید چگونه شما را متوجه اشتباهتان بکنند؟

⊗ اگر ببینید دوستان کسی را مسخره می‌کند، چه می‌کنید؟

همان‌طور که در فعالیت گذشته مشاهده نمودید، با اینکه پاسخ از جنس یک کار عملی است، اما از آنجا که مخاطب در موقعیت واقعی یا فرضی قرار نگرفته است، این نوع پرسش‌ها در میان آزمون‌های دانشی طبقه‌بندی می‌شوند.

۳ تکالیف درسی

تکالیف درسی، اگر به‌خوبی طراحی و اجرا شوند، هم می‌توانند موجب بهبود و توسعه مهارت‌های دانش‌آموزان شوند و هم منبعی برای ارزش‌یابی از پیشرفت دانش‌آموزان باشند. فعالیت‌ها و تکالیف درسی، فرصت «آموختن برای به‌کار بستن» را برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کنند که فراگیران می‌توانند آنها را به‌صورت فردی یا گروهی انجام دهند.

وارد کردن تکالیف در برنامه‌های آموزشی به معلم فرصت می‌دهد تا به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان احترام بگذارد و به آنان فرصت دهد که به حوزه مورد علاقه خود پردازند و استعدادهايشان را کشف کنند و بروز دهند. هنگامی که دانش‌آموزان به صورت انفرادی یا گروهی، تکلیفی را انجام می‌دهند، انتظار دارند معلم به آنان فرصت دهد تا حاصل کار خود را ارائه دهند. زمانی که دانش‌آموز می‌داند باید فعالیت خود را در کلاس و در حضور جمع ارائه کند و در مورد آن توضیح و به پرسش‌های دانش‌آموزان پاسخ دهد، موظف می‌شود از جزئیات کار مطلع شود؛ حتی اگر بخشی از آن با همکاری خانواده یا دیگر افراد انجام شده است.

انواع فعالیت‌های کلاسی و تکالیفی را که معلم می‌تواند در درس هدیه‌های آسمان تعریف کند، عبارت است از:

۳-۱- فعالیت‌های تمرینی:

این نوع تکالیف، قدیمی‌ترین و رایج‌ترین تکالیف درسی در مدارس است و معمولاً به‌صورت کتبی و برای تثبیت یادگیری به روش تکرار و تمرین اجرا می‌شود. این تکالیف در صورت کثرت استفاده، ملال‌انگیز و خسته‌کننده است و اگر بیش از حد استفاده شود، همان مشق‌های پرمشقتی است که همه ما خاطره آن را در ذهن داریم. از این‌گونه فعالیت‌ها در درس هدیه‌های آسمان نباید استفاده شود و از فعالیت‌هایی شبیه آنچه در کتاب درسی آمده یا در ادامه توضیح داده می‌شود، استفاده شود.

البته فراموش نکنیم که استفاده از این نوع فعالیت به‌صورت عملی در دروس احکام (مانند وضو، نماز و...) با هدف تمرین آموخته‌ها در منزل بسیار بجا و مناسب خواهد بود.

۳-۲- فعالیت‌های آماده‌سازی:

این‌گونه فعالیت‌ها بیشتر در خصوص درس‌های روزهای بعد به کار می‌رود و نقش آماده‌سازی در دانش‌آموزان جهت دریافت محتوای درس‌های جدید را ایفا می‌کند. به عنوان نمونه معلم پیش از تدریس درس «سیمای خوبان» می‌تواند از دانش‌آموزان بخواهد (به‌صورت انفرادی یا گروهی) داستان یا حدیثی

اخلاقی از یکی از امامان پیدا کنند و به کلاس بیاورند. این نوع فعالیت، خود بخشی از روش تدریس معکوس یا کلاس معکوس می باشد.

۳-۳- فعالیت های امتدادی و بسطی :

این نوع تکالیف شاگردان را از سطح کلاس بالاتر می برد و دانش و مهارت و تجربه آنها را توسعه می دهد. برخی از فعالیت های «تحقیق کنید» در کتاب هدیه های آسمان، نقش امتدادی و بسط اهداف درس را ایفا و مهارت های دانش آموزان را تکمیل می کند؛ مانند این فعالیت در درس «شتریان با ایمان» :

تحقیق کنید

چه حادثه ای موجب شد روز ۱۳ آبان را روز «دانش آموز» بنامند؟ این حادثه با موضوع درس چه ارتباطی دارد؟

۳-۴- فعالیت های خلاقیتی :

معلم با ارائه این نوع فعالیت ها، دانش آموزان را وادار می کند تا با راه و روشی جدید، فعالیت را انجام دهند یا اثری کاملاً جدید از خود ارائه دهند. برخی فعالیت ها تحت عنوان «ایستگاه خلاقیت» در کتاب درسی، چنین رسالتی را دنبال می کند. نمونه هایی از این نوع فعالیت در ادامه آمده است :

الف) استفاده از روش «اجرای نمایش» یا «ایفای نقش» در ارائه برخی فعالیت ها :

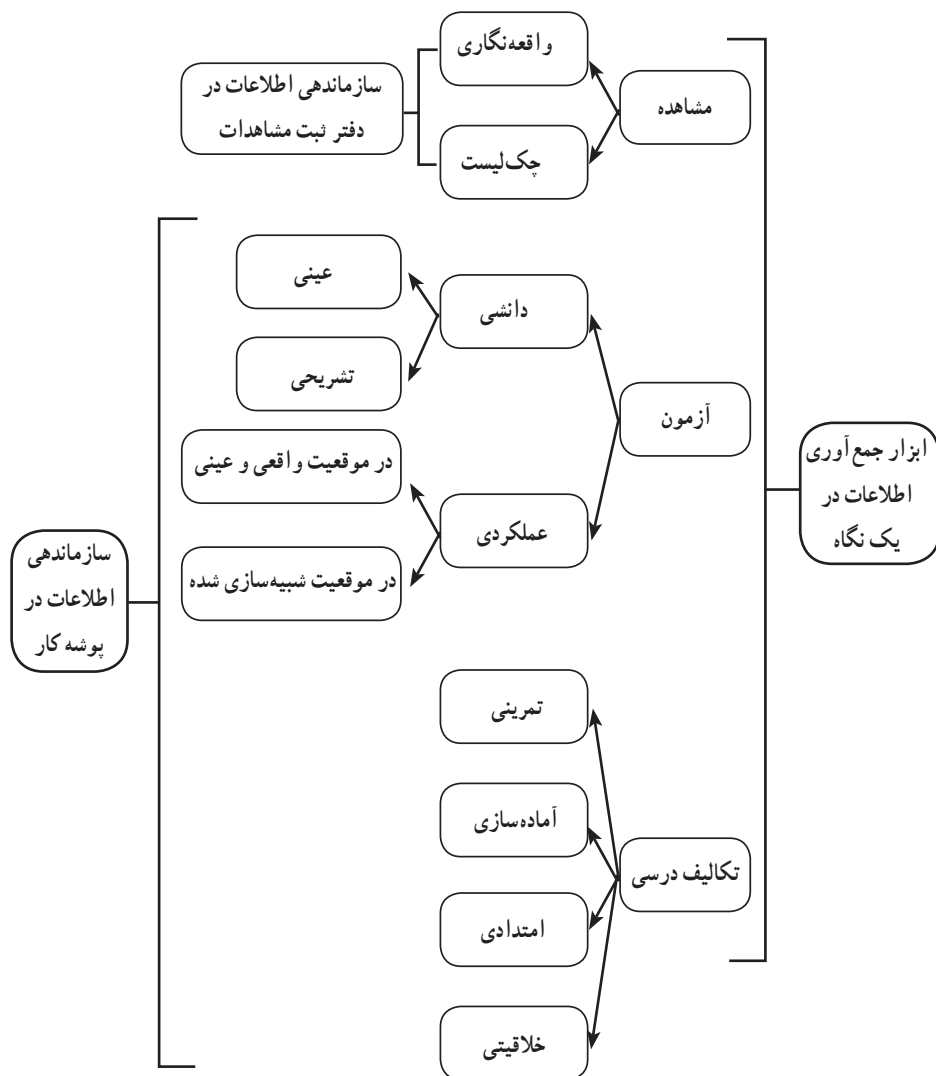
دانش آموزان در درس «باغ ستری» می توانند شکل ها و روش های امر به معروف و نهی از منکر را با اجرای نمایش نشان دهند. معلم در اجرای فعالیت «گفت و گو کنید» در این درس می تواند کلاس را گروه بندی کند و هر گروه یک شیوه را در قالب نمایش ارائه دهد.

ب) پیشنهاد عنوان جدید برای درس ها بر اساس برداشت خود از محتوا و هدف درس :
این روش در بسیاری از دروس قابل استفاده و اجرا است.

نکته :

باید توجه کرد که معلم خود می تواند هر یک از فعالیت های چهارگانه بالا را با توجه به اهداف درس تعریف کند. فقط در خصوص فعالیت های امتدادی و بسطی، به این نکته باید توجه شود که بسط اهداف

درس نباید فراتر از انتظارات تعیین شده در راهنمای برنامه درسی و راهنمای معلم باشد؛ مثلاً اگر هدف، بزرگداشت مقام شهید و دفاع مقدس است و در درس، تنها شهدای دفاع مقدس مطرح شده‌اند، معلم می‌تواند با بسط محتوا، شهدای مدافع حرم را نیز برای دانش‌آموزان مطرح و تکلیفی در خصوص آشنایی دانش‌آموزان با این شهدا تعیین کند، اما اینکه بخواهد دانش‌آموزان درباره مناطق عملیاتی در دفاع مقدس تحقیق کنند، در راستای اهداف نیست و بسط اهداف به این صورت صحیح نخواهد بود.

گام سوم: نگهداری و سامان‌دهی اطلاعات

با توجه به تنوع اطلاعات به‌دست آمده از عملکرد و میزان یادگیری دانش‌آموزان، نیازمند روشی هستیم تا به‌صورت منطقی، این اطلاعات را نظم و سامان بخشد. در غیر این صورت، این اطلاعات را به‌سختی می‌توان مورد استفاده قرار داد و تجزیه و تحلیل کرد. بی‌توجهی به این موضوع باعث می‌شود معلم عملاً در میان توده انبوهی از اطلاعات جمع‌آوری شده سردرگم شود. در این باره دو ابزار مهم قابل توجه‌اند:

۱ دفتر ثبت مشاهدات

این دفتر حاوی اطلاعات جمع‌آوری شده حاصل از مشاهدات معلم و امتیازات دانش‌آموزان از فعالیت‌های انجام‌شده است. در این دفتر هر دانش‌آموز صفحه‌ای اختصاصی دارد که در آن، اطلاعات مربوط به رفتار دانش‌آموز در فرایند یاددهی - یادگیری اعم از نقاط مثبت و ضعف، نحوه مشارکت در فرایند تدریس و آموزش، واقع‌نگاری معلم از رفتار دانش‌آموز و مواردی از این قبیل ثبت می‌شود. همچنین گزارش حاصل از ملاقات اولیای دانش‌آموزان و جدول حضور و غیاب دانش‌آموزان نیز در این دفتر منعکس می‌شود.

ادارات آموزش و پرورش استانی، هر یک، دفتر ثبت مشاهدات مختص به خود دارند و در اختیار مدارس قرار می‌دهند که البته در عین تفاوت در ساختار، هر یک به نحوی اطلاعات بیان‌شده را منعکس می‌کنند.

۲ پوشه کار

مجموعه‌ای از آزمون‌ها و نمونه کارهای دانش‌آموزان که در جریان یاددهی - یادگیری، به‌صورت هدفمند جمع‌آوری شده، آگاهانه انتخاب شده و منظم (با ذکر تاریخ) سازمان‌دهی شده و بیانگر میزان تلاش، پیشرفت و موفقیت دانش‌آموزان است.

نکاتی برای مدیریت پوشه کار:

- ۱ همان‌طور که از تعریف بالا برمی‌آید، پوشه کار باید ویژگی‌هایی داشته باشد که توجه به این ویژگی‌ها برای مدیریت پوشه کار لازم است:
- منظم باشد؛ همه اطلاعات، آزمون‌ها و اوراقی که داخل پوشه کار قرار می‌گیرند، باید دارای تاریخ باشند تا نحوه پیشرفت دانش‌آموز در سیر زمانی را نشان دهند.
- جمع‌آوری هدفمند و آگاهانه؛ نیاز نیست تمامی آثار دانش‌آموزان در پوشه کار قرار گیرد، بلکه با توجه به اهداف و نشانه‌های تحقق آموزشی در درس هدیه‌های آسمان، مواردی با ویژگی‌های زیر در

پوشه کار قرار می گیرند :

- بهترین و دقیق ترین کارها از سوی دانش آموزان که تحقق اهداف را نشان دهد؛
- دارای بازخورد مناسب و استاندارد از سوی معلم (یادداشت کتبی معلم روی اثر) باشد؛
- به لحاظ کمی، گویای عملکرد دانش آموز باشد (البته با جمع آوری بهترین کارها، پر حجم نشود)؛
- انتظارات آموزشی در هر موضوع درسی را پوشش دهد؛
- نقاط قوت، ضعف و پیشرفت دانش آموز را نشان دهد.

۲ از دانش آموزان در مدیریت پوشه کار استفاده شود؛ به گونه ای که دانش آموز، خود محتوای مشخص شده توسط معلم را بر اساس طبقه بندی دروس و به ترتیب تاریخ، داخل پوشه کار قرار دهد.

۳ پوشه کار معمولاً شامل این دو چیز است :

- پروژه ها و تکالیف درسی که دانش آموز در داخل مدرسه یا خارج از آن انجام داده است؛
- آزمون های دانشی یا عملکردی به عمل آمده از دانش آموز.

۴ گاهی پوشه کار دانش آموز به رؤیت والدین برسد و از آنها خواسته شود که دیدگاه هایشان را درباره پوشه کار و فعالیت های یادگیری فرزندشان بنویسند.

۵ دانش آموز صاحب پوشه کار است؛ لذا در پایان سال تحصیلی، پس از صدور کارنامه نوبت دوم، پوشه و محتویات آن، باید به وی داده شود.

گام چهارم: تحلیل و تفسیر اطلاعات، داوری

پس از جمع‌آوری اطلاعات از وضعیت یادگیری دانش‌آموزان و سامان‌بخشی آنها در قالب دفتر ثبت مشاهدات و پوشه کار دانش‌آموزان، نوبت به تحلیل و تفسیر اطلاعات جمع‌آوری شده از دانش‌آموزان می‌رسد تا بر اساس تحلیل اطلاعات، بازخورد لازم به دانش‌آموزان ارائه شود. شاید بتوان گفت مهم‌ترین بخش در ارزش‌یابی توصیفی، تحلیل اطلاعات و ارائه بازخورد به دانش‌آموزان است و همه بخش‌های دیگر (از قبیل جمع‌آوری اطلاعات و برگزاری آزمون‌ها و ثبت مشاهدات و جمع‌آوری کارپوشه و...) مقدمه‌ای برای ارائه بازخورد صحیح به دانش‌آموزان است؛ از این‌رو لازم است اصول و نحوه ارائه بازخورد صحیح به دانش‌آموزان را به‌درستی بشناسیم و در فرایند تدریس مورد توجه قرار دهیم. در ادامه، اصطلاح «بازخورد» تعریف و به انواع و اصول صحیح آن اشاره می‌شود:

بازخورد

بازگشت دادن نتیجه عملکرد دانش‌آموز توسط محیط (معلم، فراگیران و خودفراگیر) به وی است^۱ تا با انجام فعالیت‌های تکمیلی، کاستی‌های موجود را جبران کند. به عبارت دیگر، «بازخورد» مجموعه اطلاعاتی است که فاصله بین سطح واقعی دانش‌آموز و سطح مورد انتظار را مشخص می‌کند و فعالیت‌هایی را که لازم است یادگیرنده انجام دهد تا به استاندارد مورد نظر دست یابد، تعیین می‌کند؛ بنابراین دانش‌آموز از طریق بازخورد متوجه خواهد شد که:

اولاً: در چه سطحی قرار دارد؛

ثانیاً: برای بهبود وضعیت خود، چه فعالیتی را باید انجام دهد.

انواع بازخورد:

بازخورد، در دو نوع کلی انجام می‌شود:

(الف) **فرایندی (مستمر و کلاسی)**: در کلاس درس، به‌طور مستمر و پیوسته انجام می‌گیرد و معلم در طول فرایند، دانش‌آموز را نسبت به وضعیت خود، آگاه می‌سازد تا او بتواند گام به گام رشد و نقاط ضعف خود را برطرف کند.

(ب) **پایانی**: گزارش پیشرفت تحصیلی- تربیتی (فرم الف و ب) است که تحت عنوان کارنامه به دانش‌آموز ارائه می‌شود. در ادامه هر یک از این دو نوع بازخورد، تبیین می‌شود:

الف) بازخورد فرایندی

با توجه به اینکه بازخورد فرایندی اهمیت بیشتری دارد و خود پیش‌نیاز ارائه بازخورد پایانی است، با تفصیل بیشتری به آن می‌پردازیم. بازخورد فرایندی، به لحاظ نوع گفتار و محتوا به سه دسته تقسیم می‌شود:

مجاز (صحیح)	مجاز با احتیاط	غیرمجاز
برای دانش‌آموز سازنده است و رویکرد مثبت دارد و او را به عزت نفس و خودباوری می‌رساند و انگیزه لازم برای پیشرفت را به وی می‌دهد. نقاط قوت او را بزرگ‌نمایی و نقاط ضعف او را با احتیاط بازگو می‌کند و رهنمودهای عملی متناسب با تفاوت‌های فردی او را ارائه می‌دهد.	در این نوع بازخورد، بیشتر نیمه‌خالی لیوان دیده می‌شود و به توانایی‌های دانش‌آموز کمتر اشاره می‌شود.	معلم ذیل تکالیف و آزمون‌های دانش‌آموزان از نمره یا رتبه استفاده می‌کند، معمولاً این بازخوردها با عباراتی چون: «هیچ وقت نمی‌توانی...»، «تنبل هستی» و همراه با نوعی برچسب زدن و نسبت دادن صفت منفی به دانش‌آموزان بیان می‌شود. این بازخوردها، بر اثر تکرار موجب ایجاد تنفر از مدرسه یا نگرش منفی نسبت به تحصیل می‌شود.

معلمان محترم باید سعی کنند تا فقط از «بازخوردهای مجاز» برای ارائه به دانش‌آموزان استفاده کنند. در ادامه به عنوان مثال، حالتی فرض شده و هر یک از انواع بازخوردها در این حالت بیان شده است:

«دانش‌آموزی جلوی شما وضو گرفته است؛ صورت را درست شسته است، اما دست‌ها را فقط تا میج شسته و به صورت کامل تا انگشتان نمی‌شوید، مسح سر را تا روی پیشانی می‌کشد، اما مسح پاها را درست کشیده است.»

بازخوردهای شما به او می‌تواند در یکی از انواع سه‌گانه مطرح شده باشد؛ خود میان آنها قضاوت کنید:

بازخورد مجاز (صحیح): آفرین! چقدر خوب صورت را شستی، عالی بود. اما بهتر است کمی در شستن دست‌ها بیشتر دقت کنی، دست را باید تا نوک انگشتان شست، همچنین حواست باشد که در مسح سر، تا جایی که مو رویده مسح می‌شود و نباید دست به پیشانی برسد؛ مسح پاها را نیز خیلی خوب انجام دادی، این نشان می‌دهد که اگر کمی بیشتر تمرین کنی، وضویت کامل می‌شود؛ برای اصلاح آن در خانه کنار پدر یا مادر تمرین کن، حتماً وضویت اصلاح می‌شود، جلسه بعد می‌خواهیم وضوی صحیح تو را در کلاس ببینیم.

بازخورد مجاز با احتیاط: وضویی که گرفتی بد نبود، اما دو اشکال داشت: یکی اینکه در شستن

دست‌ها، شستن تا مچ کافی نیست و تا نوک انگشتان باید دست کشید؛ دیگر اینکه در کشیدن مسح سر، دست نباید به پیشانی برسد ولی تو دستت را تا پیشانی جلو آوردی.

بازخورد غیرمجاز : در انجام وضو بی‌دقت بودی! هنگام درس، خیلی بازیگوش و بی‌دقت هستی و حالا نمی‌توانی یک وضوی درست بگیری، برو و بنشین و خوب به وضوی بقیه بچه‌ها نگاه کن تا یاد بگیری! روشن است که همه ما نوع سوم بازخورد را مردود می‌شماریم و با توجه به مباحثی که گذشت می‌توانیم اشکالات آن را به روشنی بیان کنیم.

بنابراین بهترین نوع ارائه بازخورد، بازخورد مجاز است که اصطلاحاً به آن «بازخورد ساندویچی» نیز گفته می‌شود :

بازخورد ساندویچی : آموزگار در این نوع بازخورد، بازخورد منفی را بین دو بازخورد مثبت قرار می‌دهد و همراه با راه‌حل به مخاطب ارائه می‌کند. در این نوع بازخورد دانش‌آموز می‌بیند که هدف، مچ‌گیری نیست، بلکه معلم در کنار تذکر نکات منفی، به نکات مثبت او نیز توجه کرده است^۱.

این نوع بازخورد از این جهت، «ساندویچی» نام گرفته است که در ساندویچ، چیزهایی که یک کودک دوست ندارد، لابه‌لای چیزهایی که دوست دارد، قرار می‌دهند و کودک این گونه آنها را می‌پذیرد و حتی برای او خوشایند می‌شود و میل می‌کند. دانش‌آموز شما نیز وقتی می‌بیند نقاط قوت او در کنار نقاط ضعفش پذیرفته و برآن تأکید شده است، با رغبت بیشتری نقاط ضعفش را می‌پذیرد و درصدد اصلاح آنها برمی‌آید.

حال که با انواع بازخورد فرایندی، از لحاظ نوع گفتار و محتوا آشنا شدیم، خوب است بدانیم که این نوع بازخورد، در سه قالب ارائه می‌شود :

۱ بازخوردهای فرایندی شفاهی :

این بازخورد از طریق شکل صورت، زبان اشاره، لحن کلام و گفتار به دانش‌آموز منتقل می‌شود. عمده بازخوردهای معلم در طول فرایند یاددهی – یادگیری از این نوع است.

۲ بازخوردهای فرایندی کتبی :

این بازخورد در قالب نوشتاری و بیان مکتوب جملات توصیفی ارائه می‌شود؛ این نوع بازخورد به‌ویژه در پوشه‌کار دانش‌آموز استفاده می‌شود و مطالبی که در پوشه‌کار گذاشته می‌شود، باید دارای بازخورد کتبی باشند.

ب) بازخورد پایانی

مراد از این نوع بازخورد، تکمیل فرم‌های «الف» و «ب» است که با هدف تعیین سطح هر دانش‌آموز

۱- نمونه‌ای از این نوع بازخورد، ذیل «مهم‌ترین ویژگی‌های ارزش‌یابی توصیفی» نیز در پیش گذشت.

در پایان هر نیم سال صادر می شود. شایان ذکر است که در تنظیم فرم «الف»، معلم باید متناسب با جداول انتظارات و سطوح عملکرد – مندرج در کتاب راهنمای معلم در ارزش یابی توصیفی – نظر نهایی خود را اعلام کند؛ این بدین معنا نیست که عیناً همان جملات را به صورت کلیشه ای در فرم وارد کند، بلکه با نیم نگاهی به آن جداول، برداشت خود را از سطح یادگیری دانش آموز بیان کند. شایان ذکر است که رتبه نهایی دانش آموز، میانگین رتبه های او در ۱۰ حوزه موضوعی است که در کتاب مذکور به تفصیل مطرح شده است؛ بنابراین معلم در پایان، پس از تعیین سطح دانش آموزان در هر یک از موضوعات مطرح شده، از مجموع آنها میانگین می گیرد و در فرم «ب» برای دانش آموزان ثبت می کند.

سایر نکات قابل توجه در زمینه ارزش یابی پیشرفت تحصیلی دوره ابتدایی که ذکر آن در اینجا نمی گنجد، در آیین نامه ارزش یابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی مصوب جلسه شماره ۹۱۱ شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۱۳۹۴/۴/۲۱ منعکس شده است که مطالعه آن به صورت جداگانه توصیه می شود.

نمونه هایی از فرم «الف» که برای چهار دانش آموز فرضی پایه دوم ابتدایی (هر دانش آموز در یک سطح از سطوح چهارگانه) در بخش های مختلف درس هدیه های آسمان تکمیل شده، در ادامه ارائه شده است؛ تا به عنوان نمونه نشان دهد دانش آموزی که سطح خیلی خوب را دریافت کرده است، چگونه توصیف شده است، یا دانش آموزی که سطح خوب یا قابل قبول را دریافت کرده است، چگونه از سوی معلم توصیف شده است. البته این توصیفات، فرضی و فقط برای آشنایی شما همکاران با ادبیات نگارش کارنامه ارائه شده است و بدیهی است که این سطوح می توانند با توضیحات مشابه دیگری نیز به دانش آموز اختصاص یابند.

<p>— نمونه‌های متنوعی از نعمت‌های خداوند را بیان و از او سپاسگزاری می‌کند و خود را به‌عنوان مخلوق محبوب خدا می‌شناسد.</p> <p>— پیامبران بزرگ الهی و اهل بیت پیامبر ﷺ و امامان (اول، دوم، سوم و دوازدهم) را با احترام نام می‌برد و ضمن اشاره به ویژگی‌های رفتاری ایشان، در الگوگیری از رفتار آنان تلاش می‌کند.</p> <p>— برای رعایت آداب و اخلاق اسلامی تلاش می‌کند.</p> <p>— به احکام اسلامی عمل می‌کند.</p> <p>— مفهوم پیام‌های قرآنی را به‌درستی بیان می‌کند.</p> <p>— در برگزاری مراسم واقع در طول سال تحصیلی فعالانه مشارکت می‌کند.</p>	خیلی خوب	<p>— خداشناسی</p> <p>— پیامبری</p> <p>— امامت</p> <p>— آداب و اخلاق اسلامی</p> <p>— قرآن کریم</p> <p>— احکام اسلامی</p> <p>— مراسم اسلامی</p> <p>— خودشناسی</p>
<p>— به چند نمونه از نعمت‌های خدا اشاره و از او سپاسگزاری می‌کند و خود را به‌عنوان مخلوق محبوب خدا می‌شناسد.</p> <p>— پیامبران بزرگ الهی و اهل بیت پیامبر ﷺ و امامان (اول، دوم، سوم و دوازدهم) را با احترام نام می‌برد و ضمن اشاره به چند ویژگی رفتاری ایشان، در الگوگیری از رفتار آنان تلاش می‌کند.</p> <p>— در اغلب موارد برای رعایت آداب و اخلاق اسلامی تلاش می‌کند ولی آداب اسلامی پاکیزگی را به‌درستی نمی‌داند.</p> <p>— در اغلب مواقع به احکام اسلامی عمل می‌کند ولی زمان پایان نمازهای روزانه را به‌درستی نمی‌داند.</p> <p>— مفهوم اغلب پیام‌های قرآنی را به‌درستی بیان می‌کند.</p> <p>— در برگزاری مراسم واقع در طول سال تحصیلی مشارکت می‌کند.</p>	خوب	
<p>— به نمونه‌هایی از نعمت‌های خدا که در کتاب آمده، اشاره و از او سپاسگزاری می‌کند و خود را به‌عنوان مخلوق محبوب خدا می‌شناسد.</p> <p>— پیامبران بزرگ و اهل بیت پیامبر ﷺ و امامان (اول، دوم، سوم و دوازدهم) را با احترام نام می‌برد و ضمن اشاره به چند ویژگی رفتاری ایشان که در کتاب آمده، در الگوگیری از آنان تلاش می‌کند.</p> <p>— در برخی مواقع برای رعایت آداب و اخلاق اسلامی تلاش می‌کند ولی آداب اسلامی پاکیزگی و آداب صحیح خوردن و آشامیدن را به‌درستی نمی‌داند.</p> <p>— در اغلب مواقع به احکام اسلامی عمل می‌کند ولی تعداد رکعت‌ها و زمان نمازهای روزانه را به‌درستی نمی‌داند.</p> <p>— مفهوم برخی از پیام‌های قرآنی را به‌درستی بیان می‌کند.</p> <p>— گاهی اوقات در مراسم واقع در طول سال تحصیلی شرکت می‌کند.</p>	قابل قبول	
<p>— با کمک آموزگار به نمونه‌هایی از نعمت‌های خدا که در کتاب آمده، اشاره و از او سپاسگزاری می‌کند و خود را به‌عنوان مخلوق محبوب خدا می‌شناسد.</p> <p>— پیامبران بزرگ الهی و اهل بیت پیامبر ﷺ و امام دوازدهم را با کمک آموزگار با احترام نام می‌برد و چند ویژگی رفتاری ایشان را که در کتاب درسی آمده با کمک آموزگار بیان می‌کند.</p> <p>— آداب اسلامی پاکیزگی و آداب صحیح خوردن و آشامیدن را به‌درستی نمی‌داند.</p> <p>— به شیوه صحیح وضو نمی‌گیرد و نماز دو رکعتی را درست نمی‌خواند.</p> <p>— با کمک آموزگار مفهوم پیام‌های قرآنی را بیان می‌کند و در برگزاری مراسم واقع در طول سال تحصیلی شرکت می‌کند.</p>	نیازمند آموزش	

نمونه فرم «الف»

جمهوری اسلامی ایران وزارت آموزش و پرورش گزارش پیشرفت تحصیلی - تربیتی فرم الف سال تحصیلی		استان: پایه: کلاس: آموزشگاه: کد آموزشگاه:	نوع مدرسه:	نام: نام پدر: کد ملی: محل تولد:	نام خانوادگی: کد دانش آموزی: تاریخ تولد:
درس	اهداف درس	توصیف عملکرد نوبت اول	نوبت اول	توصیف عملکرد نوبت دوم	نوبت دوم
قرآن	خواندن قرآن، روحانی و فرات از آموزه های قرآنی ترجمه کلمات و عبارات قرآنی، پیام قرآنی و داستان های قرآنی				
توحید	خداشناسی، پیامبری، امامت، جهان آخرت قرآن کریم آداب و اخلاق اسلامی، احکام اسلامی، مراسم اسلامی، شخصیت های دینی				
فقهی	مهارت های خواندن، گوش دادن، سخن گفتن و خواندن مهارت های نوشتن، درست نویسی و املاء، نگارش و انشا				
ریاضی	معدود معیاری آن، الگوها، معدود نویسی تا سیصد، رقم، عدد صحیح و اعشاری، کسر، اعداد مخلوط، جمع و تفریق کسرها، اعداد مخلوط ضرب کسرها، اعداد مخلوط تقسیم کسرها، اعداد مخلوط جمع و تفریق اعداد اعشاری، ضرب اعداد اعشاری، تقسیم اعداد اعشاری، اندازه گیری، طول ، زاویه، سطح، حجم، نسبت، تناسب و درصد، محاسبات تقریبی و ترتیب عملیات، بخش پذیری، هفده، مرکز تقارن و تقارن مرکزی، دوران، محورهای متعامد، تقارن و مقتضیات				
علوم تجربی	مهارت های فرایندی و روش علمی، رنگ، علوم، طراحی کیم و بیولوژی، از گذشته تا آینده، مواد و تغییرات آن، سرگذشت دفتر من، کارخانه کاغذسازی، دنیای زنده، بدن انسان و وسایل، خیلی کوچک، خیلی بزرگ، شگفتی های برگ، جنگل برای چیست؟ سالم معمایم، حرکت و انرژی، ورزش و نیرو، ورزش و نیرو ۲، سفر آری زمین و پیرامون آن، سفر به اعماق زمین زمین بویا				
مطالعات اجتماعی	نظام اجتماعی، فضا و مکان، زمان، ندانم و تغییر، فرهنگ و هویت، منابع و فعالیت های اقتصادی				
هنر	آفرینش هنری، پرورش ایده، بیان ایده، رنگ، هنری: زیباسازی، شناسایی تاریخ و میراث فرهنگی ایران، نقد هنری				
تربیت بدنی	آمادگی جسمانی، مهارت های ورزشی پایه، دو و میدانی، بهداشت و تغذیه در فعالیتهای جسمانی، ایمنی در ورزش، بازی های ورزشی و بومی، محلی				
مهارت و ارزش	انتخاب و تصمیم گیری، پروژه پژوهشی، نظام مدرسی، هویت و ارزش، مهارت های مشترک				
تاریخ و جغرافی	فناوری اطلاعات، رایانه و آرگونومی کار با آن، کار با رایانه، شناسایی با رایانه، تایپ و نوشتن در رایانه والگوریت و روند نظارتی و ساخت پروژه ها، فرایند اجرای پروژه ایمنی و بهداشت				
جانب علمی عمومی	شایستگی های فردی، رعایت بهداشت و ایمنی، رعایت آلوده های اخلاقی، شایستگی های فرهنگی اجتماعی، مسئولیت پذیری، مشارکت در کار گروهی، احترام به ارزشهای ملی و مذهبی، شایستگی های یادگیری، توجه به منابع و کتابخوانی، تلاش برای یادگیری بیشتر در مکان ها و زمان های مختلف				

نظر وی دانش آموز:

آموزگار	معاین	مدیر	ولی دانش آموز
نام و نام خانوادگی: امضاء: تاریخ:	نام و نام خانوادگی: امضاء: تاریخ:	نام و نام خانوادگی: امضاء: تاریخ:	نام و نام خانوادگی: امضاء: تاریخ:

[illegible]

جمع‌بندی: اصول باز خورد مؤثر

حال که با تعریف باز خورد و انواع آن آشنا شدیم، خوب است با تفصیل بیشتری با اصول و ویژگی‌های باز خورد مجاز – خواه فرایندی یا پایانی – آشنا شویم. باز خورد، زمانی که از این ویژگی‌ها برخوردار باشد، باز خوردی مؤثر خواهد بود:

۱. بر اهداف و انتظارات یادگیری معطوف باشد، نه بر حواشی جانبی (توجه به اهداف یادگیری، نه مثلاً دست‌خط و زیبانویسی)؛

۲. از آنچه موجب می‌شود دانش‌آموز خود را با دیگران مقایسه کند، اجتناب شود (رعایت امنیت روانی دانش‌آموز)؛

۳. پیشنهادهایی به دانش‌آموز ارائه شود تا او را در برداشتن گام‌های بعدی هدایت کند؛

۴. به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان توجه داشته باشد؛

۵. به نقاط مثبت و نیمهٔ پر یادگیری دانش‌آموز توجه و بر آن تأکید شود (ارائهٔ اشکالات به صورت ساندویچی)؛

۶. ساده و قابل فهم باشد؛

۷. پیوسته و به هنگام و نه مقطعی باشد؛

۸. با ادبیات و بیان مثبت ارائه شود^۱.

۱- نکته قابل توجه اینکه در بیان و نگارش بازخوردهای فرایندی کتبی و شفاهی باید تمرین کنیم که چه بگوییم و چه نگوییم؛ جدول زیر عبارت‌های معادل یکدیگر را که یکی مثبت و دیگری منفی نگاشته شده است، با هم مقایسه می‌کند:

(برای مطالعه بیشتر در این خصوص، ر.ک: صفر تا بیست / ارزش‌یابی برای یادگیری، بهمن قره‌داغی، ۱۳۹۴، ص ۳۹۶؛ همچنین همکاران محترم می‌توانند در این خصوص از این منبع نیز استفاده کنند: اصول و راهنمای عملی تهیه و ارائه بازخوردهای توصیفی در کلاس درس، ایرج خوش‌خلق، ۱۳۹۰، صص ۴۳-۴۵)

نگوییم	بگوییم
زشت است	می‌تواند قشنگ‌تر باشد
بد نوشته‌ای	می‌توانی بهتر بنویسی
خیلی بد انجام دادی	می‌توانی بهتر انجام دهی
خسته نباشید	شاد و پر انرژی باشید
متنفرم	دوست ندارم
هیچ وقت یاد نمی‌گیری	طول می‌کشد تا یاد بگیری
داد تزن	آرام باش

فصل سوم

(پیوست ۱)

پیشنادهایی برای ارزشیابی درس به درس
از کتاب هدیه‌های آسمان پایه ششم

درس ۱: یکتا

۱ توحید به چه معنایی است؟ و جایگاه آن در دین ما چگونه است؟

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: آشنایی با اصل توحید به عنوان یکی از اصول دین و جایگاه آن

۲ مسلمانان در کدام یک از موارد زیر به یکتایی و یگانگی خداوند شهادت می دهند؟
 الف) تولی و تبری ب) امر به معروف و نهی از منکر ج) اذان و اقامه د) روزه داری

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ● تشریحی ○
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: آشنایی با اهمیت و جایگاه توحید در دین

۳ با استفاده از این عبارات، متنی کوتاه در ستایش خداوند یکتا بنویس.
 مهربان زیبایی ها آسمان بخشنده ترین بی مانند

.....

.....

.....

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ●
 هدف مورد نظر: توانایی ستایش خداوند با ادای برخی عبارات و جملات

۱ این داستان را بخوانید و به سؤالات پس از آن پاسخ دهید:

آرش و شایان باهم برادرند. آنها در تعطیلات آخر هفته همراه با پدرشان به اطراف جنگل رفته بودند. آنها محلی مناسب برای نشستن انتخاب و توقف کردند. این محل نزدیک جنگلانی بود. ناگهان آرش خرگوشی دید که از لابه لای بوته ها بیرون آمد و تا آنها را دید به داخل جنگل رفت. آرش گفت: «پدر، من دلم می خواهد حیوانات جنگل را از نزدیک ببینم. می توانیم به داخل جنگل برویم؟» پدر گفت: «پیشنهاد خوبی است ولی برای رفتن به جنگل باید راهنما داشته باشیم. من به جنگلانی می روم بینم آیا کسی هست تا ما را راهنمایی کند. شما همین جا بمانید تا من برگردم».

آرش که هنوز داشت به خرگوشی که دیده بود، فکر می کرد به شایان گفت: «بیا برویم ببینم آن خرگوش کجا فرار کرد». شایان گفت: «نه. پدر گفت همین جا صبر کنیم تا بیاید. ممکن است خطرناک باشد».

آرش گفت: «پس تو بمان من خودم می روم». این را گفت و به دنبال خرگوش وارد جنگل شد. پس از کمی جست و جو خرگوش را دید، ولی خرگوش فرار کرد و آرش هم به دنبال آن دوید. بعد از نیم ساعت به خود آمد و دید در وسط جنگل است و به هر طرف که نگاه می کند، درخت است. ناگهان صدای زوزه گرگی از دور شنید و از ترس با به فرار گذاشت ولی ناگهان زیر پایش خالی شد و به پرتگاهی سقوط کرد و از هوش رفت.

از آن سو پدر همراه با یکی از جنگلبانان باتجربه برگشت تا با کمک او وارد جنگل شوند ولی وقتی متوجه شد آرش وارد جنگل شده است، نگران شد و موضوع را با جنگلبان در میان گذاشت. جنگلبان تا این موضوع را شنید، گفت: «ای کاش جلوی او را می گرفتید! جنگل خطرهای بسیاری دارد؛ خطر رودخانه، دره، حیوانات غیر اهلی و...؛ اما نباید فرصت را از دست داد». بعد رو به پدر آرش کرد و ادامه داد: «پشت سر من حرکت کن تا با هم او را پیدا کنیم».

حالا به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱ چرا پدر آرش گفت ما برای ورود به جنگل نیاز به راهنما داریم؟

۲ راهنمایی که پدر با خود آورد چه ویژگی هایی داشت؟

۳ چرا آرش در جنگل گم شد؟

۴ ما انسان‌ها در زندگی مسیری طولانی پیش‌رو داریم. برای اینکه به سلامت این مسیر را طی کنیم، نیاز به راهنما داریم. به نظر شما بهترین راهنمایان ما چه نام دارند؟ و چه ویژگی‌هایی دارند؟

۵ اگر کسی در زندگی خود از راهنما استفاده نکند، چه می‌شود؟

۶ وظیفه راهنمایان ما چیست؟

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ●
 موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با مفهوم «نبوت» به عنوان یکی از اصول دینی
- ۲ آشنایی با برخی ویژگی‌ها و وظایف پیامبران
- ۳ تقویت احساس نیاز به پیامبران برای هدایت

الف) لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید :

۱ با ذکر دو مثال، ویژگی‌های رفتاری امام حسین (علیه السلام) و یزید را مقایسه کنید :

ویژگی‌های امام حسین (علیه السلام)	ویژگی‌های یزید

۲ امام حسین (علیه السلام) در مورد هدفشان از قیام چه فرمودند؟

۳ وقتی به امام حسین (علیه السلام) خبر دادند یزید به حکومت رسیده است، ایشان چه فرمودند؟

۴ امام حسین (علیه السلام) فرمودند: «همانا من برای اصلاح امت جدم و و قیام کردم.»

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر : آشنایی با نقش امام حسین (علیه السلام) در دفاع از دین

ب) درستی یا نادرستی هر یک از این عبارات را مشخص کنید :

۱ یزید اهل کارهای زشت بود و احکام دین را رعایت نمی‌کرد. ○ درست ○ نادرست

۲ امام حسین (علیه السلام) با نقشه معاویه به شهادت رسید. ○ درست ○ نادرست

۳ حضرت قاسم (علیه السلام) برادرزاده امام حسین (علیه السلام) بود. ○ درست ○ نادرست

۴ پس از شهادت امام حسین (علیه السلام) مردم با الگو گرفتن از ایشان در مقابل یزید ایستادند.

○ درست ○ نادرست

۵ جنگ حضرت قاسم (علیه السلام) در روز عاشورا، برای امر به معروف و نهی از منکر بود.

○ درست ○ نادرست

۶ پیامبر و امامان (علیهم السلام)، برای حفظ دین اسلام، سختی‌های بسیاری تحمل کردند.

○ درست ○ نادرست

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○
 موقعیت واقعی ○
- اهداف مورد نظر :
- ۱ آشنایی با نقش امام حسین (ع) و یارانش در دفاع از دین
- ۲ معرفی حضرت قاسم (ع) به عنوان یکی از شهدای کربلا

ج) با استفاده از «تشبیه» و با کلمات داده شده، جملاتی زیبا درباره امام حسین (ع) و یاران ایشان بنویسید :

آفتاب :

.....

کشتی :

.....

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ○
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○
 موقعیت واقعی ●
- هدف مورد نظر : تقویت علاقه و ادای احترام نسبت به امام حسین (ع) و یارانش

د) متن زیر را بخوانید. سپس واژه‌هایی را که با ویژگی‌های امام حسین (ع) تناسب دارد در ستون سمت راست و کلماتی که با ویژگی‌های یزید تناسب دارد، در ستون سمت چپ قرار دهید.

«آن‌گاه که سایه شوم ظلم و فساد بر پهنه زمین جاری گشته بود، ستاره‌ای بدرخشید و با پرتوهای نقره‌ای رنگش عدالت و ایمان را به زمینیان هدیه کرد. او آمد تا باور کنیم حق آمدنی است. او در مقابل بی‌عدالتی و دروغ ایستاد تا بدانیم ایستادگی ارزشمند است. او در قلب‌های نیکوکاران جاودانه شد تا ایمان بیاوریم که راستی و درستی تا همیشه جاودانه خواهد شد.»

ویژگی‌های امام حسین (ع)	ویژگی‌های یزید

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○
 موقعیت واقعی ○
- هدف مورد نظر : آشنایی با نقش امام حسین (ع) در دفاع از دین

درس ۴: باغ سرّی

۱ کدام یک از مطالب زیر به «امر به معروف» و کدام یک به «نهی از منکر» ارتباط دارد؟ در جاهای خالی بنویسید.

- با همسایگان پسندیده رفتار کنیم تا عمرمان زیاد شود. :
- بدگویی نمی‌کنم چون علامت حسادت است. :
- شکرگزار خدا و پدر و مادر باشیم. :
- پشتیبانی مطمئن‌تر از مشورت کردن نیست. :
- آب را برای شست‌وشوی حیاط و خیابان هدر ندهیم. :
- عالم بی‌عمل همچون زنبور بی‌عسل است. :
- با درخت کاری هوا را پاکیزه‌تر نگه داریم. :
- :

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○
 (ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○
 اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با مفهوم امر به معروف و نهی از منکر و برخی مصادیق آن
 ۲ توانایی تشخیص برخی مصادیق امر به معروف و نهی از منکر در زندگی

۲ این سخن پیامبر اکرم ﷺ با موضوع درس چه ارتباطی دارد؟

«دوست مؤمن چون آینه است.»

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 (ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر : آشنایی با برخی روش‌های امر به معروف و نهی از منکر

۳ با توجه به آنچه در درس خواندیم، چرا امام علی علیه السلام دربارهٔ دوست این طور فرموده اند :
 «کسی را برای دوستی انتخاب کن که تو را از بدی ها و کارهای نامناسب باز دارد.»

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با اهمیت و ضرورت امر به معروف و نهی از منکر
 ۲ آشنایی با فواید امر به معروف و نهی از منکر

۴ کلمات به هم ریخته زیر را کامل کنید و جمله ای از امام حسین علیه السلام بسازید و آن را در کادر بنویسید.
 اصلاح معروف امت جدم منکر من برای
 و نهی از همانا و امر به قیام کردم

امام حسین علیه السلام می فرمایند :

.....

این جمله به چه نکته ای درباره امام حسین علیه السلام اشاره می کند :
 علم و دانایی امام ○ هدف امام از مبارزه با یزید ○ مهربان بودن امام ○

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر : آشنایی با اهمیت امر به معروف و نهی از منکر در اسلام

۵ شما در خانواده چگونه کار خوب را تشویق می کنید و کار بد را تذکر می دهید؟
 فکر می کنید روش های درست آن کدام اند؟

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با برخی روش های امر به معروف و نهی از منکر
 ۲ احساس وظیفه و تلاش برای امر به معروف و نهی از منکر

۶ متن زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید :

فرشته و مبینا از کلاس دوم تا ششم با هم دوست و هم‌کلاسی هستند. یک روز زنگ تفریح، وقتی همهٔ بچه‌ها از کلاس خارج شدند، ناگهان مبینا کیف هم‌کلاسی‌اش سارا را برداشت و آن را به گوشهٔ کلاس پرتاب کرد.

فرشته از بیرون کلاس این صحنه را دید، اما چیزی نگفت. دو روز از این ماجرا گذشت و فرشته همچنان این موضوع را مخفی نگه‌داشت و حتی دلیل کار مبینا را نپرسید. با خودش فکر می‌کرد اگر مبینا بفهمد او ماجرا را دیده است، شرم‌منده می‌شود و یا حتی می‌ترسید دوستی چندین‌سالهٔ آنها خراب شود؛ بنابراین تصمیم گرفت موضوع را به‌طور کلی فراموش کند. از طرف دیگر، سارا خیلی ناراحت بود. نمی‌دانست چه کسی کیفش را به گوشهٔ کلاس پرتاب کرده و کاردستی زیبایی را که برای کلاس هنر ساخته بود، شکسته است...

- بچه‌های عزیز! اگر شما به جای فرشته بودید، چه می‌کردید؟
- آیا به دوست خود تذکر می‌دادید؟ و علت کار او را می‌پرسیدید؟ چگونه این کار را انجام می‌دادید؟

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ● موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با برخی روش‌های امر به معروف و نهی از منکر
- ۲ احساس وظیفه و تلاش برای امر به معروف و نهی از منکر

درس ۵: شتریان با ایمان

۱ با توجه به داستان «شتریان با ایمان» که خواندیم، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) به نظر شما چرا صفوان، با اینکه قول داده بود شترانش را به هارون کرایه دهد، اما همه آنها را فروخت؟

ب) این سخن از امام کاظم علیه السلام: «هر کس زنده ماندن ستمگران را دوست بدارد، از آنان است و در آتش دوزخ جای خواهد داشت» اشاره به چه موضوعی دارد؟

ج) چه مناسبت‌هایی را می‌شناسید که در آن بیزاری خود از دشمنان را اعلام می‌کنیم؟

د) اصل «تولی و تبری» به چه معناست؟

ه) آیه «فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ» (سوره توبه آیه ۱۱۴) درباره کدام یک از پیامبران خداست و اشاره به کدام یک از وظایف دینی دارد؟

و) به نظر شما چرا داستان صفوان، «شتریان با ایمان» نام گرفته است؟ کدام کار صفوان باعث شده است تا او با صفت «باایمان» معرفی شود؟

نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی: موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر:

۱ آشنایی با اهمیت و مفهوم دینی «تولی و تبری» در قرآن و نیز برخی مصادیق آن

۲ توانایی تشخیص برخی مصادیق تولی و تبری

۲ این حدیث به کدام یک از دو مفهوم «تولی» یا «تبری» اشاره می کند؟

امام علی علیه السلام می فرماید :

مَنْ أَحَبَّنَا فَلْيَعْمَلْ بِعَمَلِنَا

هرکس ما را دوست دارد، پس شبیه ما عمل می کند.

با توجه به معنای این حدیث، بهترین برخورد در هر مورد چیست؟

● در حین بازی، دوستان ناخواسته به شما برخورد می کند. روی زمین می افتید و پایتان زخمی می شود. بلند می شوید و

● امروز پالتوی خود را در مدرسه گم کردم؛ همه جا را گشتم، ولی آن را پیدا نکردم. از اینکه بچه ها بشنوند یک کلاس ششمی لباسش را گم کرده است، خجالت می کشیدم. بزرگ ترهایم هم ممکن بود از شنیدن ماجرا عصبانی شوند. یک پالتو روی جالباسی یکی از کلاس ها توجهم را به خود جلب کرد. هیچ فرقی با پالتوی من نداشت ولی مطمئن نبودم مال من باشد، تصمیم گرفتم

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ● موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با اهمیت و مفهوم دینی «تولی و تبری»

۲ توانایی تشخیص برخی مصادیق تولی و تبری

درس ۶: سیمای خویان

۱ اهل بیت (علیهم السلام) در برخورد با دیگران چگونه رفتار می کردند؟ (۴ مورد را بنویسید)

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: آشنایی با سیره رفتاری امامان (علیهم السلام)

۲ این آیه به کدام یک از موارد زیر اشاره دارد؟
 «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»
 الف) ما باید طبیعت را پاکیزه نگه داریم.
 ب) شهدا مقام بزرگی در پیشگاه خدا دارند.
 ج) انسان همیشه باید پلیدی ها و ناپاکی ها را از خود دور کند.
 د) امامان ما پاک ترین انسان ها هستند.

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ● تشریحی ○
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: تدبیر در پیام قرآنی درس

۳ جانشینان پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) چند نفرند؟ و با چه عنوانی شناخته می شوند؟
 الف) ۸ نفر / خلفای اسلام
 ب) ۱۲ نفر / امام
 ج) ۱۱ نفر / حاکمان اسلامی
 د) ۱۴ نفر / چهارده معصوم

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ● تشریحی ○
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: آشنایی با مفهوم امامت

۴ اینکه می گوئیم: «امامت، یکی از اصول اعتقادی ماست»، به چه معناست؟

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر: آشنایی با مفهوم امامت به عنوان یکی از اصول اعتقادی

درس ۷: دست در دست دوست

۱ این جمله از کیست؟ و از آن چه برداشتی دارید؟
«من به یاد همه شما هستم.»

نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
هدف مورد نظر: آشنایی با مهربانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به شیعیان

۲ در یکی از زیارت نامه ها، ما این طور به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف سلام می کنیم:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ
یعنی: سلام بر تو ای مهربانی فراگیر

چه ارتباطی میان عبارت بالا و این سخن از امام رضا علیه السلام می بینید؟
«امام، همدم و رفیق مردم است و پدری مهربان برای ایشان است.»

نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
هدف مورد نظر: آشنایی با مهربانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به شیعیان

۳ اگر به شما بگویم که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هم اکنون در یکی از کلاس های مدرسه حضور دارد و منتظر دیدار شماست، چه می کنید؟ اگر فقط فرصت گفتن دو جمله به ایشان داشته باشید، چه جملاتی را انتخاب می کنید؟
این دو جمله را یادداشت کنید.

.....

نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ○
ب) عملکردی: موقعیت شبیه سازی ● موقعیت واقعی ○
هدف مورد نظر: احساس علاقه نسبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و ارتباط با ایشان

درس ۸: دوران غیبت

الف) لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید :

۱ چرا دشمنان خدا قبل از تولد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، سعی داشتند از تولد ایشان جلوگیری کنند؟

۲ جانشینان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، در دوران غیبت صغری چه وظایفی بر عهده داشتند؟

۳ در دوران غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، چگونه می‌توانیم از گمراهی و سرگردانی در امان بمانیم و در عمل به دستورات خدا موفق باشیم؟

۴ امام خمینی رحمته الله علیه درباره حمایت کردن از ولی فقیه چه فرموده‌اند؟

۵ ولی فقیه برای اداره جامعه چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

۶ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت کوتاه‌مدت خود چگونه با مردم ارتباط داشتند؟

۷ جانشینان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت کبری چه کسانی هستند؟

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با زندگی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف (سؤال‌های ۱ و ۶)

۲ درک ضرورت وجود نائبان امام در دوران غیبت (سؤال‌های ۲ و ۳)

۳ آشنایی با مفهوم مرجع تقلید و اهمیت انتخاب آن (سؤال‌های ۳ و ۷)

۴ آشنایی با مفهوم «ولی فقیه» و وظیفه ایشان در دوران غیبت (سؤال‌های ۴ و ۵)

ب) جاهای خالی را با پاسخ‌های مناسب کامل کنید :

۱ در زمان حاضر به‌عنوان جانشینان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شناخته می‌شوند.

۲ رهبری جامعه اسلامی بر عهده است.

۳ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، سفارش کردند برای آگاهی از احکام دین در دوران مردم به عالمان پرهیزکار مراجعه کنند.

۴ امام خمینی رحمته الله علیه فرمودند : «پشتیبان باشید تا به مملکت شما آسیب نرسد».
(نکته : در پرسش‌هایی از این دست، اشاره به «ولی فقیه» یا «ولایت فقیه» صحیح است و لازم نیست عین عبارت کتاب باشد.)

۵ مردم ایران، امام خمینی رحمته الله علیه را جانشین می‌دانستند و از او پیروی می‌کردند.

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ درک ضرورت وجود نایبان امام در دوران غیبت (سؤال ۳)

۲ آشنایی با مفهوم مرجع تقلید (سؤال ۱)

۳ آشنایی با مفهوم «ولی فقیه» (سؤال‌های ۲ و ۴ و ۵)

ج) هر یک از عبارات زیر را داخل جدول در ستون مناسب قرار دهید :

غیبت صغری	غیبت کبری
	● غیبت طولانی مدت
	● ۶۹ سال طول کشید
	● امام مهدی <small>عجل الله تعالی فرجه الشریف</small> ، چهار نفر را به عنوان جانشین برگزیدند
	● غیبت کوتاه مدت
	● تا همین امروز ادامه دارد
	● فرد خاصی را به عنوان جانشین انتخاب نکردند

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر :

۱ آشنایی با زندگی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

درس ۹ : جهان دیگر

۱ به کمک معلم خود و با استفاده از کاغذ و تا، شکلی را بسازید. سپس آن را باز کرده و خراب کنید و دوباره مثل شکل قبلی بسازید. ساختن اولیه این شکل سخت تر بود یا دوباره ساختن آن؟

چه ارتباطی میان فعالیتی که انجام دادید و درس «جهان دیگر» [یا موضوع معاد] مشاهده می کنید؟

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر : درک امکان زنده شدن انسان ها پس از مرگ

۲ این شعر را بخوانید :

من در کمرکش کوه خوشحال می دویدم ناگاه از دل کوه صدای پا شنیدم
 وقتی که ایستادم دیگر صدا نیامد همراه ناله باد، صدای پا نیامد
 وقتی که می دویدم بر سنگ های انبوه صدای پای خود را من می شنیدم از کوه
 مثل صدا و کوه است، اعمال ما و دنیا آید به سوی ما باز، هر کار زشت و زیبا
 «جعفر ابراهیمی»

این شعر چه ارتباطی با موضوع «معاد» دارد؟ توضیح دهید.

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
 هدف مورد نظر : آشنایی با معاد به عنوان یکی از اصول دینی

۲ به این حدیث دقت کنید :

رسول خدا ﷺ :

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا

پیش از اینکه به حساب شما رسیدگی شود، به حساب خود برسید.

برای عمل به این سخن می‌توانم؛

قبل از انجام کار،

شب‌ها قبل از خواب،

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ● موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر : درک نقش اعتقاد به معاد در زندگی

درس ۱۰: آداب زندگی

۱ سه مورد از آدابی را که پیامبر اسلام ﷺ، در ارتباط با دیگران رعایت می کردند، بیان کنید.

۲ رعایت آداب معاشرت چه فایده‌هایی برای ما دارد؟

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○
 اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با برخی آداب معاشرت اسلامی

۲ آشنایی با مفهوم «آداب معاشرت» و فواید رعایت آنها در زندگی

۳ ترجمه آیه زیر را تکمیل کنید :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا :

اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ : از زیاد پرهیزید.

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ : چرا که برخی از گمان‌ها گناه است.

وَلَا تَجَسَّسُوا : و هرگز در کار دیگران

با توجه به معنای آیه، به نظر شما در این موقعیت، چه باید کرد؟

زنگ تفریح به صدا درآمد. بچه‌ها با همه به سمت در کلاس رفتند. فرشته دو ردیف جلوتر از من می‌نشیند. به عقب برگشت و مرا دید، سپس برگشت و با عجله مشغول نوشتن چیزی روی کاغذ شد. با خودم گفتم : «یعنی چه چیزی روی کاغذ می‌نویسد؟ شاید کار اشتباهی از من سر زده و الان دارد روی کاغذ می‌نویسد تا در زنگ تفریح به خانم معلم یا خانم مدیر بدهد! شاید هم حالا که این طور است من هم رازی را که دیروز به من گفت، به بچه‌ها می‌گویم تا خجالت بکشد. نکند نامه‌ای می‌نویسد تا با من قهر کند اصلاً بروم ببینم چه می‌نویسد؟!» از جایم بلند می‌شوم

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
- ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ● موقعیت واقعی ○
- اهداف مورد نظر :
- ۱) توانایی ترجمه برخی آیات درباره آداب معاشرت و دریافت پیام آنها
 - ۲) توانایی نقد هر یک از عادات ناپسند در معاشرت با دیگران

درس ۱۱: راه تندرستی

۱ این خاطره از امام خمینی رحمته الله علیه را بخوانید.

امام ورزش را دوست داشت؛ ولی رشته ورزشی خاصی را ترجیح نمی داد؛ از کودکی تمرین های ورزشی را انجام می داد. امام تا اواخر عمر خود روزی یک ساعت ونیم پیاده روی می کرد و حرکت های ورزشی را به راحتی انجام می داد و مرتب حرکاتی را که پزشکان تجویز کرده بودند انجام می داد.

چه ارتباطی میان این خاطره و این جمله از دعای کمیل می بینید؟

قَوِّ عَلَيَّ خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي

خدا یا! به اعضای بدنم برای خدمت در راه خودت توانایی بده.

۲ این جمله از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم را تکمیل کنید :

«دو نعمت است که ارزش آنها نزد مردم ناشناخته است : امنیت و»

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر : آشنایی با تأکید اسلام بر تربیت بدنی و تفریحات سالم

۳ امام حسین علیه السلام می فرماید : «در تمام عمر برای تندرستی و سلامت بدنتان تلاش کنید.»

شما برای عمل به این سخن ایشان، چه می کنید؟

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○
 هدف مورد نظر : معرفی عوامل حفظ سلامت و تندرستی

۱۶ با توجه به معنای این بیت شعر از «سعدی» :

شکرانه بازوی توانا بگرفتن دست ناتوان است

الف) درباره هر تصویر، متنی کوتاه بنویسید. هر تصویر چگونه به شعر بالا اشاره می کند؟

.....

.....

ب) با توجه به معنای شعری که خواندید، متن زیر را ادامه دهید :

دیروز به دیدن عموی پدرم رفتیم. مدتی پشت در ماندیم تا در را باز کرد. از دیدن ما خیلی خوشحال شد. گفت ببخشید، مدتی است شنوایی من کم شده است و زنگ در هم خراب است. دوست داشتم شما را ببینم، اما هوا سرد است و حتی برای خرید هم به سختی از خانه بیرون می‌روم. ...
 وقتی از خانه او بیرون آمدیم، پدرم گفت : خدا به ما نعمت سلامتی داده است. یک راه تشکر از این نعمت این است که :
 برای انجام این کار مثلاً می‌توانیم

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☐
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☒ موقعیت واقعی ☐
 هدف مورد نظر : معرفی عوامل و فواید حفظ سلامت و تندرستی

درس ۱۲ : سفرهای بابرکت

این متن را بخوانید و به سؤالات پس از آن پاسخ دهید :

«علی و خانواده‌اش در تهران زندگی می‌کنند. او در کلاس پایه پنجم ابتدایی درس می‌خواند. آنها تصمیم گرفتند در تعطیلات نوروز به شهر مشهد سفر کنند و به مدت سه روز در مشهد بمانند. علی و خانواده‌اش صبح روز ۲۹ اسفند سفر خود را شروع کردند. علی خیلی خوشحال بود و از پنجره ماشین بیرون را تماشا می‌کرد و تابلوهای کنار جاده را می‌خواند. او دوست داشت بداند فاصله بین خانه آنها تا مشهد چند کیلومتر است. تازه ۲۲/۵ کیلومتر از راه را طی کرده بودند که ناگهان چشم علی به این تابلو افتاد :

علی که معنای این تابلو را متوجه نشده بود، از پدر پرسید :

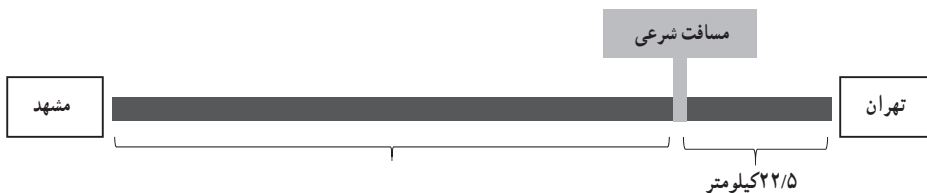
مسافت شرعی یعنی چه؟ آیا این هم از علائم راهنمایی و رانندگی است؟!

پدر لبخندی زد و گفت : نه پسر! این تابلو به نماز و روزه ارتباط دارد.

علی از پاسخ پدر تعجب کرد....»

(الف) آیا شما می‌توانید برای علی توضیح دهید معنای تابلو چیست؟

(ب) اگر مسافرت علی و خانواده‌اش در ایام ماه مبارک رمضان باشد، این تابلو به روزه چه ارتباطی پیدا می‌کند؟ برای فهم بهتر می‌توانید از نمودار زیر کمک بگیرید.

(ج) فرض کنید علی و خانواده‌اش به مشهد رسیده‌اند. نماز و روزه آنها در شهر مشهد چگونه است؟

(د) برای آنکه خانواده علی نمازشان را در سفر به صورت کامل بخوانند، چند روز باید در مشهد بمانند؟

- نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☐
- (ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☒ موقعیت واقعی ☐

اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با برخی احکام نماز و روزه مسافر
- ۲ توانایی تشخیص نمازهای شکسته و کامل در شرایط مختلف

درس ۱۳ : عید مسلمانان

۱ به سؤالات زیر پاسخ دهید :

(الف) دو مورد از فواید حج برای مسلمانان جهان را بنویسید.

(ب) در روز عید قربان، چه آدابی را انجام می‌دهیم؟

(ج) چرا مسلمانان در شهرهای خود، در روز «عید قربان» گوسفند قربانی می‌کنند؟

(د) عمل «طواف» به چه معناست؟

(هـ) چرا مسلمانان در مراسم حج، با لباس یکسان وارد مسجدالحرام می‌شوند؟

نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

(ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با مراسم حج و برخی اعمال آن (بخش‌های الف، د، هـ)

۲ آشنایی با برخی آداب عید قربان (بخش‌های ب، ج)

۲ هر یک از عبارات زیر را به ترتیب مراحل زیارت خانه خدا شماره‌گذاری کنید :

ورود به مکه ○ خواندن دو رکعت نماز ○ پوشیدن لباس احرام ○

ورود به مسجدالحرام ○ ۷ مرتبه دور خانه خدا گشتن ○ ۷ مرتبه حرکت بین دو کوه صفا و مروه ○

نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○

(ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر :

آشنایی با مراسم حج و برخی اعمال آن

۳ جاهای خالی را با پاسخ‌های مناسب کامل کنید :

(الف) مسلمانان در روز عید فطر، پولی را به‌عنوان به نیازمندان می‌دهند.

(ب) در مراسم حج، قربانی کردن گوسفند در روز انجام می‌شود.

(ج) یکی از فواید مراسم حج، حفظ میان مسلمانان است.

(د) مراسم قربانی کردن گوسفند، از یادگارهای حضرت است.

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☒

ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ☐ موقعیت واقعی ☐

هدف مورد نظر :

آشنایی با مراسم حج و برخی اعمال آن

۴ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید :

الف) در مراسم حج، قربانی کردن گوسفند در روز عید غدیر انجام می‌شود. ☐ درست ☐ نادرست

ب) کسانی که در مکه نیستند، واجب است در شهر خود گوسفند قربانی کنند. ☐ درست ☐ نادرست

ج) مسلمانان در روز عید فطر و عید قربان به عنوان زکات پولی را به نیازمندان می‌بخشند.

☐ درست ☐ نادرست

د) یکی از فواید حج، آگاهی مسلمانان نسبت به مشکلات یکدیگر است. ☐ درست ☐ نادرست

۵ عبارت ستون «الف» را به عبارت مناسب در ستون «ب» وصل کنید :

«الف»

یکی از مراسم باشکوه مسلمانان

پایان ماه مبارک رمضان

یادگار حضرت ابراهیم علیه السلام

شادی فقیران

جوشیدن چشمه زمزم

نابود کردن تمام بت‌های مکه

«ب»

اسماعیل علیه السلام

قربانی کردن گوسفند

حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم

مراسم حج

عید فطر

عید مسلمانان

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☒ تشریحی ☐

ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ☐ موقعیت واقعی ☐

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با مراسم حج و برخی اعمال آن

۲ آشنایی با برخی آداب عید قربان

درس ۱۴: راز موفقیت

۱ حتماً تاکنون کاردستی درست کرده‌اید. چه چیزی ساخته‌اید؟
 با توجه به نکاتی که در درس «راز موفقیت» آموختید و راه‌های کسب موفقیت که شناختید، برای
 موفقیت در ساخت کاردستی چه کارهایی انجام دادید؟

الف) قبل از ساخت :

.....

ب) در هنگام ساخت :

.....

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☒
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☐ موقعیت واقعی ☐
 اهداف مورد نظر :

- ۱ آشنایی با راه‌های کسب موفقیت
 ۲ توانایی ارزیابی خود (خودارزیابی) بر اساس عوامل کسب موفقیت

۲ آنچه مردم از قهرمانان ورزشی می‌بینند، موفقیت آنهاست، اما مسیری را که آنها برای موفق شدن
 طی کرده‌اند، مردم نمی‌بینند.

الف) به نظر شما گام‌هایی که قهرمانان در مسیر موفقیت برداشته‌اند، کدام‌اند؟

.....
.....	

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☒

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☐ موقعیت واقعی ☐

هدف مورد نظر : آشنایی با راه‌های کسب موفقیت

ب) یکی از گام‌ها را انتخاب کنید. به نظر شما چه مشکلاتی برای انجام این گام ممکن است پیش بیاید. برای رفع آنها چه پیشنهادی دارید؟

مشکلات احتمالی :

..... ۱

..... ۲

پیشنهادهای من برای رفع مشکل :

..... ۱

..... ۲

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☒

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☒ موقعیت واقعی ☐

هدف مورد نظر : برنامه‌ریزی برای تحقق گام‌های موفقیت در زندگی

درس ۱۵ : حماسه آفرینان جاودان

- ۱ این آیه به کدام یک از موارد زیر اشاره دارد؟
- «وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»
- (الف) شهدا تا آخرین قطره خون خود از اسلام دفاع کردند.
- (ب) رزمندگان پاداش زیادی نزد خدا دارند.
- (ج) هر کس خدا را دوست دارد، در راه او مبارزه می کند.
- (د) پیروزی، همیشه با اسلام و مسلمانان است.

- نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○
- (ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
- هدف مورد نظر : آشنایی با مقام شهید

۲ بر اساس سخن پیامبر خدا ﷺ، بالاترین نیکی چیست؟

- نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
- (ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
- هدف مورد نظر : آشنایی با مقام شهید

۳ به نظر شما وظایف ما در مقابل شهیدان زنده در این زمان چیست؟

- نوع آزمون : (الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●
- (ب) عملکردی : موقعیت شبیه سازی ○ موقعیت واقعی ○
- هدف مورد نظر : ادای احترام به جانبازان (به عنوان شهدای زنده)

۶ از این تصاویر چه می‌فهمی؟ در سه سطر بنویس.

.....

.....

.....

- نوع آزمون: الف) دانشی: عینی ○ تشریحی ●
 ب) عملکردی: موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○
 اهداف مورد نظر:

۱ آشنایی با دفاع مقدس

۲ ادای احترام به رزمندگان و الگوگیری از ایشان

درس ۱۶: زیارت

۱ به سؤالات زیر پاسخ دهید :

- الف) وقتی به زیارت امامان و فرزندان ایشان می‌رویم، انجام چه آدابی پسندیده است؟
 ب) هدف حضرت معصومه علیها السلام و شاهچراغ علیه السلام از سفر به ایران چه بود؟
 ج) دو ویژگی از ویژگی‌های حضرت معصومه علیها السلام را بیان کنید.

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☐ تشریحی ☒
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☐ موقعیت واقعی ☐
 اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با برخی آداب زیارت (سؤال ۱)

۲ آشنایی با حضرت معصومه علیها السلام (سؤال‌های ۲ و ۳)

۲ عبارات ستون «الف» را به کلمات مناسب در ستون «ب» وصل کنید :

«ب»

«الف»

در این مکان‌ها دعا زودتر اجابت می‌شود	آداب زیارت
دعاها و خواسته‌های ما را می‌شنوند	حضرت معصومه علیها السلام
با وضو باشیم، آرام و با احترام وارد شویم	حرم بزرگان دین
خواهر حضرت شاهچراغ علیه السلام	صاحبان قبور امامان و امامزادگان

- نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ☒ تشریحی ☐
 ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ☐ موقعیت واقعی ☐
 اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با برخی آداب زیارت

۲ آشنایی با حضرت معصومه علیها السلام

۳ پاسخ صحیح را مشخص کنید :

- الف) معصومه، یعنی
 مظلوم ☐ تمیز و پاکیزه ☐ پرهیزکار ☐ پاک و منزّه از بدی‌ها و گناهان ☐

ب) امام جواد علیه السلام، چه نسبتی با حضرت معصومه علیها السلام دارد؟

- عمه ○ برادرزاده ○ خواهرزاده ○ برادر

ج) مرقد مطهر ایشان در شهر شیراز قرار دارد.

- حضرت معصومه علیها السلام ○ شاهچراغ علیه السلام ○ احمد بن موسی علیه السلام ○ گزینه‌های «ب» و «ج»

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ● تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

هدف مورد نظر : آشنایی با حضرت معصومه علیها السلام و حضرت احمد بن موسی شاهچراغ علیه السلام

۴ متن زیر را بخوانید. سپس در چند سطر آن را ادامه دهید :

«صبح روز جمعه برای زیارت حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام به شهر قم سفر کردیم. وقتی وارد شهر قم شدیم و چشمم به گنبد طلایی و درخشان حرم حضرت معصومه علیها السلام افتاد، همانند پدر و مادرم به رسم ادب دست بر سینه گذاشتم و زیر لب گفتم : اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یا بِنْتُ موسی بن جعفر...»

این بار دلم می‌خواست همانند پدر و مادرم و سایر بزرگ‌ترها آداب زیارت را رعایت کنم؛ بنابراین...

..... ۱

..... ۲

..... ۳

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ○

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ● موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با برخی آداب زیارت

۲ احساس علاقه و احترام به شخصیت‌های دینی و تمایل به زیارت حرم‌های مطهر ایشان

درس ۱۷ : دانش آموز نمونه

درس‌هایی بزرگ از معلمی کوچک

زنبور عسل در شناخت زمان، مهارت بسیاری دارد. هر روز به تولید عسل می‌پردازد. از دست‌رنج خود استفاده می‌کند و برای دیگران هم عسل تولید می‌کند که بسیار مقوی و پُر فایده است. زنبور عسل با تلاش فراوان و دقت و ظرافت، به ذخیره‌سازی عسل در کندو برای آینده مشغول می‌شود. زنبوران عسل، به ملکه خود احترام فراوانی می‌گذارند. کندو منظم‌ترین خانه است و کارها در آن تقسیم شده است. در صورت خراب شدن کندو، زنبوران با تلاش و کوشش و همکاری با یکدیگر، کندویی جدید می‌سازند.

یک پرسش :

چند ویژگی مشترک میان زنبور عسل و دانش آموز نمونه بنویسید :

.....

.....

.....

.....

نوع آزمون : الف) دانشی : عینی ○ تشریحی ●

ب) عملکردی : موقعیت شبیه‌سازی ○ موقعیت واقعی ○

اهداف مورد نظر :

۱ آشنایی با ویژگی‌های دانش آموز نمونه

۲ توانایی تفکر در پیام‌های دینی و درک ارتباط آنها با موضوع درس

(پیوست ۲)

نمونه‌ای از آزمون سراسری (نوبت دوم) از درس
هدیه‌های آسمان پایه ششم

برای هر سؤال یک پاسخ صحیح انتخاب کنید.

۱ این آیه به کدام مفهوم اشاره می‌کند؟

«لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ» (آل عمران : ۲۸)

افراد باایمان نباید کافران را به دوستی خود انتخاب کنند.

الف) تولی ○ ب) تبری ○ ج) امر به معروف ○ د) نهی از منکر ○

۲ در سورة توحید به کدام صفت خداوند اشاره نشده است؟

الف) بی‌نیازی ○ ب) یکتایی ○ ج) علم و دانایی ○ د) بی‌مانندی ○

۳ حدیث «من به یاد همه شما هستم» به کدام امام نسبت داده شده است؟

الف) امام هادی ○ ب) امام حسین ○ ج) امام رضا ○ د) امام مهدی ○

۴ اولین و آخرین پیامبران خدا به ترتیب چه کسانی‌اند؟

الف) حضرت آدم ○ حضرت محمد ○ ب) حضرت محمد ○ حضرت آدم ○

ج) حضرت موسی ○ حضرت عیسی ○ د) حضرت عیسی ○ حضرت موسی ○

۵ خدا در سورة حمد با چه نامی از قیامت یاد می‌کند؟

الف) روز بزرگ ○ ب) روز جدایی حق از باطل ○ ج) روز جزا ○ د) روز حسرت ○

در محل‌های نقطه‌چین، پاسخ صحیح را بنویسید.

۶ دلایل روشنی که نشان می‌داد پیامبران فرستاده خدا هستند، نام دارد.

۷ در پایان ماه رمضان، عید فرا می‌رسد.

۸ مرقده مطهر حضرت معصومه علیها السلام در شهر قرار دارد.

۹ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «بالا تر از هر کار نیک، نیکی دیگری است و در راه خدا

بالا ترین نیکی است.»

درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید و در جدول علامت بزنید.

۱۰ آیه «لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ»، یعنی خداوند فرزندی دارد، ولی خودش فرزند کسی نیست.

۱۱ امام هفتم ما هیچ‌گاه با کارگران مشورت نمی‌کرد؛ زیرا علم و مقام ایشان از آنها بالاتر بود.

۱۲ امر به معروف ممکن است با لبخند زدن به کسی که کار خوبی انجام داده، اتفاق بیفتد.

۱۳ عید مسلمانان روزی است که فقیران و نیازمندان نیز در آن روز شاد و خوشحال شوند.

۱۴ شاهچراغ علیه السلام را حاکم فارس که از دست‌نشانندگان خلیفه عباسی بود، به شهادت رساند.

۱۵ پیامبر اکرم ﷺ با هر کس روبه‌رو می‌شد، از بزرگ و کوچک، در سلام کردن بر آنها پیشی می‌گرفت.

شماره سؤال	درست	نادرست
۱۰		
۱۱		
۱۲		
۱۳		
۱۴		
۱۵		

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۶ خداوند در این آیه به کدام ویژگی اهل بیت ﷺ اشاره فرموده است؟

«همانا خدا اراده کرده است که همهٔ پلیدی‌ها و ناپاکی‌ها را از شما اهل بیت دور سازد و شما را پاک و مطهر گرداند.» (احزاب: ۳۳)

۱۷ این آیه به چه مفهومی دربارهٔ پیامبران اشاره می‌کند؟

«خداوند بر مؤمنان منت گذاشت هنگامی که برای آنها پیامبری از میان خودشان فرستاد.» (آل عمران: ۱۶۴).

۱۸ خداوند در آیهٔ ۱۲ سورهٔ حجرات، خوردن گوشت برادر مرده را به کدام عمل ناپسند نسبت داده است؟

۱۹ کدام یک از جملات زیر به «امر به معروف» و کدام یک به «نهی از منکر» مربوط است؟

(الف) به نماز نگو کار دارم، به کار بگو وقت نماز است :

(ب) در کار دیگران تجسس نکنید :

۲۰ در دوران غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف که ایشان جانشین خاصی را به مردم معرفی نکردند، چه کسانی

پرسش‌های دینی مردم را پاسخ می‌دهند؟

۲۱ توحید یعنی چه؟

۲۲ با توجه به رفتار پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام با مردم، دو مورد از آداب معاشرت را بیان کنید.

۲۳ امام سجاد علیه السلام درباره کسی که به تو علم می آموزد چه فرموده اند؟

۲۴ رفتار امامان علیهم السلام با همسایگان چگونه بوده است؟ (دو مورد ذکر شود.)

۲۵ در جدول زیر چه کسانی نسبت به فاطمه و سپهر نامحرم اند؟

نسبت به فاطمه :	شوهر خواهر ○	عمو ○
نسبت به سپهر :	دختر برادر ○	دختر عمه ○

(پیوست ۳)

آیین نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی
براساس رأی نهصد و یازدهمین جلسه شورای عالی آموزش و
پرورش به تاریخ ۱۳۹۴/۴/۲۱

آیین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی

بر اساس رأی نهصد و یازدهمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ ۱۳۹۴/۴/۲۱

در اجرای مصوبه هفتصد و شصت و نهمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۱۳۸۷/۴/۱۸
آیین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی به شرح زیر می‌باشد:

ماده ۱- اهداف ارزشیابی تحصیلی - تربیتی در دوره ابتدایی با توجه به اهداف دوره و اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (مصوب جلسه ۷۱۳ شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۱۳۸۳/۷/۲۱) از طریق جمع‌آوری، طبقه‌بندی، تحلیل و تفسیر اطلاعات برای تشریح وضعیت تلاش، پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در کلاس، مدرسه و خارج از آن (نظام مکمل و فوق برنامه) با اهداف زیر انجام می‌گیرد:

۱-۱- اصلاح بهبود و ارتقاء فرایند یاددهی - یادگیری در کلاس، مدرسه، مراکز مکمل مدرسه و خارج از آن به‌ویژه از طریق افزایش تعامل مؤثر و سازنده بین معلم و دانش‌آموز

۱-۲- شناسایی و پرورش استعدادها، توانایی‌ها و علایق دانش‌آموزان با تکیه بر استعدادهای برتر هریک از آنان

۱-۳- توجه و کمک به رشد متعادل و همه‌جانبه شخصیت دانش‌آموزان

۱-۴- آگاه ساختن دانش‌آموز و اولیاء وی از فرایند پیشرفت تحصیلی - تربیتی و جلب مشارکت آنان برای بهبود عملکرد دانش‌آموز

۵- ۱- ایجاد زمینه مناسب به‌منظور تقویت انگیزه یادگیری و پرورش استعدادهای برتر دانش‌آموزان از جمله خلاقیت و نوآوری و ایجاد خودارزیابی در دانش‌آموزان

۶- ۱- تصمیم‌گیری در مورد ارتقاء دانش‌آموزان به پایه بالاتر با حصول اطمینان از میزان تحقق اهداف آموزشی - تربیتی در چارچوب مقررات مربوط

۷- ۱- تولید اطلاعات برای ارزیابی، اصلاح و تقویت برنامه‌ها و روش‌های آموزشی و تربیتی

ماده ۲- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی - تربیتی در دوره ابتدایی به‌صورت تکوینی در طول سال تحصیلی براساس اهداف برنامه درسی هر پایه انجام می‌پذیرد. در این ارزشیابی معلم و مربی با استفاده از ابزارهای مختلف از جمله آزمون‌های عملکردی، کارپوشه، مشاهدات، درس‌پژوهی و پروژه، اطلاعات لازم را در زمینه فعالیت‌های داخل و خارج از کلاس و مدرسه و مراکز مکمل مدرسه از دانش‌آموزان اعم از فردی یا گروهی جمع‌آوری می‌کند تا بازخورد به موقع و مناسب را به ایشان ارائه نماید.

ماده ۳- گزارش نتایج ارزشیابی پیشرفت تحصیلی - تربیتی دانش‌آموزان در طول سال تحصیلی و در هر زمان قابل ارائه می‌باشد لیکن برای اطمینان بیشتر به‌صورت رسمی و مکتوب در نوبت‌های زیر ارائه می‌شود.

الف) نوبت اول در دی ماه (شامل نتایج ارزشیابی های پیشرفت تحصیلی – تربیتی همراه تا پایان دی ماه)
 ب) نوبت دوم در خرداد ماه (شامل نتایج ارزشیابی های پیشرفت تحصیلی – تربیتی همراه تا خرداد ماه)
 ج) ارائه گزارش پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش آموزانی که در درس یا دروسی در خرداد ماه نیاز به آموزش و تلاش بیشتر دارند (لغایت ۱۵ شهریور).

تبصره – علاوه بر موارد فوق، مدیر مدرسه ملزم است در طول هر نوبت، حداقل دو بار دیگر اولیاء دانش آموز را از روند پیشرفت تحصیلی – تربیتی فرزندشان به نحو مقتضی مطلع نماید.

ماده ۴ – وضعیت آموزشی و تربیتی دانش آموز در هر درس براساس ارزشیابی های به عمل آمده در طول هر نوبت با توجه به اهداف آن درس در حیطه های شناختی، عاطفی و مهارتی طبق مقیاس زیر مشخص و گزارش می شود.

نوبت اول	نوبت دوم	نوبت سوم
خیلی خوب	خیلی خوب	خیلی خوب
خوب	خوب	خوب
قابل قبول	قابل قبول	قابل قبول
نیاز به آموزش و تلاش بیشتر	نیاز به آموزش و تلاش بیشتر	نیاز به آموزش و تلاش بیشتر

ماده ۵ – دانش آموزی در خرداد ماه شرایط ارتقا به پایه بالاتر را دارد که در نوبت دوم در کلیه دروس حداقل سطح قابل قبول را کسب کرده باشد.

تبصره – سطح قابل قبول، حصول اطمینان معلم یا مربی از دستیابی دانش آموز به اهداف اساسی دروس می باشد.

ماده ۶ – دانش آموزی که در خرداد ماه شرایط ارتقا به پایه بالاتر را کسب نکند، تا ۱۵ شهریور فرصت دارد با شرکت در کلاس های جبرانی و با انجام فعالیت های پیشنهادی معلم یا مربی در قالب پروژه نسبت به جبران ضعف های خود در درس یا درس های مربوط اقدام نماید. معلم یا مربی با بررسی عملکرد دانش آموز در کلاس های جبرانی یا فعالیت های انجام شده توسط وی و یا انجام آزمون (آزمون های مناسب عملکردی) نتیجه ارزشیابی وی را اعلام می نماید.

ماده ۷- دانش‌آموزی در شهریور ماه شرایط ارتقا به پایه بالاتر را دارد که در کلیه دروس حداقل سطح قابل قبول را کسب کرده باشد.

تبصره ۱- دانش‌آموزی که در پایان نوبت شهریور ماه در دو درس فارسی و ریاضی (به‌طور همزمان) به سطح قابل قبول نرسیده باشد، شرایط ارتقا به پایه بالاتر را نخواهد داشت.

تبصره ۲- پرونده دانش‌آموزی که در یکی از دو درس مذکور فارسی و ریاضی یا سایر دروس به سطح قابل قبول نرسیده باشد جهت تعیین تکلیف در اختیار شورای مدرسه قرار می‌گیرد تا موضوع با حضور معلم مربوط در شورا بررسی و در مورد ارتقا یا عدم ارتقا دانش‌آموز با موافقت اکثریت اعضای شورا تصمیم‌گیری شود. معلم مربوط ملزم است مدارک و مستندات لازم برای اتخاذ تصمیم در مورد دانش‌آموز را به شورای مدرسه ارائه دهد. والدین دانش‌آموز می‌توانند با صلاح‌دید مدیر تا قبل از زمان رأی‌گیری در جلسه شورای مذکور حضور داشته باشند. رأی شورای مدرسه برای این‌گونه دانش‌آموزان، قطعی و لازم‌الاجراست.

تبصره ۳- ارتقای دانش‌آموز با استفاده از مفاد تبصره ۲ ماده ۷ در طول دوره ابتدایی حداکثر ۲ بار و به‌صورت غیر متوالی مجاز است.

ماده ۸- وضعیت آموزشی - تربیتی دانش‌آموزی که در حین سال تحصیلی با رعایت مقررات از مدرسه‌ای به مدرسه‌ای دیگر منتقل می‌شود، توسط معلم یا مربی مدرسه مقصد، با استفاده از مستندات و ارزشیابی‌های معلم یا مربی مبدأ (گزارش نوبت اول، توصیه‌ها و...) تعیین می‌شود.

ماده ۹- ارائه گزارش ارزشیابی آموزشی - تربیتی دانش‌آموزان، در نوبت‌های اول، دوم و شهریور ماه باید به وسیله معلم یا مربی در نمودن برگ مربوط بدون قلم‌خوردگی، ثبت و امضاء شده، حداکثر تا ۵ روز پس از پایان دوره ارزشیابی هر نوبت به دفتر مدرسه ارائه شود.

تبصره ۱- نمودن برگ گزارش پیشرفت تحصیلی - تربیتی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، توسط سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور تهیه و پس از تأیید معاون آموزش و نوآوری به استان‌ها ابلاغ خواهد شد.

تبصره ۲- چنانچه معلم یا مربی مربوطه، در پایان هر نوبت (به هر دلیل) نتایج ارزشیابی دانش‌آموزان را ارائه ندهد، مدیر مدرسه ضمن گزارش به مدیریت آموزش و پرورش اداره متبوع باید به تشخیص خود مدارک و اطلاعات مربوط به ارزشیابی دانش‌آموزان را برای اعلام نتیجه نهایی در اختیار یکی از معلمان و یا مربیان واجد شرایط قرار دهد.

ماده ۱۰- مدیر مدرسه موظف است با همکاری معلمان و مربیان حداکثر تا ۱۰ روز پس از هر نوبت ارزشیابی، گزارش نتایج آن را به‌صورت کتبی به اطلاع ولی دانش‌آموز برساند.

ماده ۱۱- مهلت اعتراض به گزارش ارزشیابی، حداکثر یک هفته پس از اعلام گزارش خواهد بود. مدیر مدرسه اعتراض دانش‌آموز یا ولی وی را در اختیار معلم یا مربی مربوطه قرار می‌دهد و ایشان با بررسی مجدد و با نظارت مدیر مدرسه و در صورت نیاز طرح در شورای مدرسه، نتیجه نهایی را حداکثر ظرف مدت ۳ روز اعلام می‌نماید.

ماده ۱۲- نتایج ارزشیابی حداکثر یک ماه پس از خاتمه هر نوبت در دفتر ثبت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی- تربیتی ثبت و پس از پایان سال تحصیلی، توسط مدیر مدرسه امضا و مهر و توسط نماینده اداره آموزش و پرورش مسدود می‌شود.

ماده ۱۳- ارزشیابی دانش‌آموزانی که دارای نقص عضو و یا مشکلات ویژه یادگیری هستند، متناسب با ویژگی‌های ایشان انجام می‌پذیرد.

ماده ۱۴- ارزشیابی از تعلیمات دینی دانش‌آموزان سایر مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی مصرح در قانون اساسی، برابر شیوه‌نامه‌های وزارت آموزش و پرورش و از تعلیمات دینی خاص آنها صورت می‌پذیرد و نتیجه آن مطابق ماده ۴ گزارش می‌شود.

تبصره - در صورت تمایل این دانش‌آموز و ولی او، منعی برای شرکت وی در کلاس درس تعلیم و تربیت اسلامی (هدیه‌های آسمان) و ارزشیابی آن وجود ندارد.

ماده ۱۵- وضعیت تربیتی دانش‌آموز با توجه به حیطه‌های شناختی، عاطفی و مهارتی و براساس مواردی از جمله «رعایت آموزه‌های اخلاقی - احترام به ارزش‌های مذهبی - رعایت قوانین، مقررات و ضوابط - مشارکت در کار گروهی - مسئولیت‌پذیری در فعالیت‌های جمعی - رعایت بهداشت فردی و اجتماعی - اشتیاق به صداقت و امانت‌داری - توجه به مطالعه و کتاب‌خوانی» با نظر معلم و مربی و تأیید مدیریت مدرسه (مدیر یا معاون) برابر ماده ۴ گزارش می‌شود.

ماده ۱۶- پایه تحصیلی دانش‌آموزی که به عللی مانند عدم دسترسی به مدرسه، بیماری و یا اقامت در خارج از کشور نتوانسته به موقع وارد مدرسه شود و یا وقفه‌ای در ادامه تحصیل او ایجاد شده یا مدارک تحصیلی وی در اثر حوادثی از قبیل سیل، زلزله و آتش‌سوزی از بین رفته است، همچنین دانش‌آموزی که مدارک قابل قبولی برای ارزشیابی ندارد، با رعایت حداقل سن متعارف ثبت‌نام و بررسی‌های انجام شده از سوی شورای معلمان، توسط شورای مدرسه تعیین می‌شود و در ستون ملاحظات دفتر آمار به رأی شورای مدرسه استناد می‌شود. (سن متعارف در دوره ابتدایی برای پایه‌های اول تا پنجم به ترتیب ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰

سال تمام می باشد).

ماده ۱۷- توجه به اینکه در ارزشیابی جدید حضور فعال و مستمر دانش آموز ضروری است، گزارش پیشرفت تحصیلی برای دانش آموزانی ارائه می شود که حداقل ۸۰ درصد روزهای آموزشی را در مدرسه حضور داشته باشند. در صورتی که دانش آموزی با عذر موجه، کمتر از این میزان در مدرسه حضور داشته باشد، آن سال برای وی وقفه تحصیلی و در صورت غیر موجه بودن غیبت، برای وی ترک تحصیل محسوب می شود.

تبصره ۱- تشخیص موجه و غیر موجه بودن غیبت به عهده شورای مدرسه می باشد.

تبصره ۲- در مورد دانش آموزانی که یک یا چند سال وقفه تحصیلی داشته باشند، یک سال به سقف سنی مجاز تحصیل آنها اضافه می شود.

ماده ۱۸- قبول شدگان ساعی و برجسته پایه های دوم، سوم و چهارم ابتدایی با رعایت شرایط ذیل و تقاضای کتبی ولی خود می توانند مطابق ماده ۶ در ارزشیابی شهریور ماه پایه بالاتر شرکت نموده و در صورت کسب سطح پیشرفت «خیلی خوب» در کلیه دروس به صورت جهشی به آن پایه ارتقا یابند.

الف) از کلیه دروس آن پایه و پایه های قبل، سطح پیشرفت «خیلی خوب» را کسب نموده باشند.

ب) آموزش و پرورش استثنایی صلاحیت هوشی و روانی دانش آموز را به این منظور تأیید نماید.

تبصره ۱- دانش آموزان موضوع این ماده از ارزشیابی دروس تربیت بدنی و وضعیت تربیتی معاف می باشند.

تبصره ۲- استفاده از این ماده صرفاً یک بار در طول دوره ابتدایی و برای یک پایه مجاز می باشد.

تبصره ۳- گزارش پیشرفت تحصیلی دانش آموزانی که با استفاده از مفاد این ماده قبول می شوند در نوبت شهریور ماه ارائه شده و در دفتر ثبت ارزشیابی تحصیلی - تربیتی با ذکر استناد به مفاد این ماده ثبت و مهر و امضا می شود.

ماده ۱۹- در دوره ابتدایی، ارزشیابی از داوطلبان آزاد صرفاً در پایه ششم ابتدایی و با داشتن شرط سنی حداقل ۱۵ سال تمام انجام می شود. این ارزشیابی در کلیه مواد درسی صرفاً به صورت پایانی و از تمام محتوای کتب درسی به شرح جدول ذیل به عمل می آید و نتیجه آن مطابق ماده ۴ گزارش می شود. برای درس تربیت بدنی و وضعیت تربیتی داوطلبان آزاد رتبه ای منظور نخواهد شد.

ردیف	نام درس	نوع ارزشیابی
۱	قرآن	شفاهی
۲	تعلیمات دینی و اخلاق	کتبی
۳	قرائت فارسی	شفاهی
۴	املاء فارسی	کتبی
۵	انشاء فارسی	کتبی
۶	مطالعات اجتماعی و آداب زندگی	کتبی
۷	ریاضیات	کتبی
۸	علوم تجربی	کتبی
۹	هنر	عملی
۱۰	سلامت و تربیت بدنی	معاف
۱۱	کار و فناوری	عملی
۱۲	تفکر و پژوهش	عملی

ماده ۲۰- مواد و تبصره‌هایی از این آیین‌نامه که ناظر بر تحصیلات ضمن سال تحصیلی دانش‌آموزان است شامل داوطلبان آزاد نخواهد شد.

ماده ۲۱- نمونه اسناد و مدارک تحصیلی دانش‌آموزان با مشارکت مرکز سنجش آموزش و پرورش و معاونت آموزش ابتدایی تهیه و با تأیید وزیر آموزش و پرورش ابلاغ می‌شود.

ماده ۲۲- نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه و دستورالعمل‌های آن در داخل و خارج کشور به عهده وزارت آموزش و پرورش خواهد بود.

ماده ۲۳- وزارت آموزش و پرورش موظف است گزارش ارزشیابی این آیین‌نامه را سه سال پس از اجرای آن به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۲۴- این آیین‌نامه در جلسات کمیسیون اساسنامه‌ها و مقررات تحصیلی شورای عالی آموزش و پرورش بررسی و به تأیید رسید و با تصویب آن کلیه مصوبات قبلی مغایر، برای مدارس مجری این طرح لغو می‌شود.

کتابنامه

- صحیفه الرضاء، بی جا: کنگره جهانی امام رضا علیه السلام، ۱۴۰۶ ق.
- گودلید، برنامه درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، ترجمه غلامرضا خوی نژاد، انتشارات به نشر، مشهد، ۱۳۸۰ ش.
- کیمیل، به نقل از کتاب اندازه گیری، سنجش و ارزش یابی آموزشی، سیف، علی اکبر، انتشارات دوران، تهران، ۱۳۹۶ ش.
- آئین نامه ارزش یابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی، شورای عالی آموزش و پرورش، رأی شماره ۹۱۱، مورخه ۱۳۹۴/۴/۲۱.
- صفر تا بیست ارزش یابی برای یادگیری، قره داغی، بهمن، انتشارات زنده اندیشان، تهران، ۱۳۹۴ ش.
- راهنمای معلم در ارزش یابی توصیفی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۷ ش.
- خوش خلق، ایرج، اصول و راهنمای عملی گام به گام ساخت و تهیه آزمون عملکرد، انتشارات زنده اندیشان، تهران، ۱۳۹۳ ش.
- خوش خلق، ایرج، اصول و راهنمای عملی تهیه و ارائه بازخوردهای توصیفی در کلاس درس، انتشارات جوان امروز، تهران، ۱۳۸۹ ش.

